BB 15/10/82

STRIPSCHRIFT

Verschijnt
maandelijks
Nummer 154
Prijs *f* 4,95

Nieuwe Belgen

Didier Comès

EC

Oude nummers Stripschrift

Deze zijn nog steeds verkrijgbaar tegen de oorspronkelijke prijs. Vul de antwoordkaart in het hart van het blad in.

19 (ƒ2,25): Kabouterstrips, Paulus de Boskabouter nr. 14

55/56 (ƒ3,75): Special Peter de Smet de oer-Generaal, Fulco en de Miesmannetjes (uit 't Kapoentje).

65 plus (ƒ2,25): Interview Tibet, Rik Ringers leidt de dans (1955); Chick Bill; Tina; Jay Linch door Evert Geradts; De wonderen van Mu.

66 (ƒ2,25): Interview Franquin, Guust Flater, The Spirit van Wil Eisner, Dick Matena (over de Macaroni's); De wonderen van Mu.

68/69 (ƒ3,75): Marten Toonder-story Tom Poes en de schoonschijners Akim en Tarzan-pulpuitgaven; De wonderen van Mu.

70 (ƒ2,25): Marten Toonder 2 (Panda, Toonder-studio's); Jan van Haasteren; De wonderen van Mu; Tom Poes en de Schoonschijers.

74 (ƒ2,95): Zuiptor, Uco Egmond, Raymond Macherot (Chlorophyl. Poezekat); Domien ten Berge, Marten Toonder; professor Pi...

75/76 (ƒ4,25): Peter O'Donnell, Modesty Blaise; Willy Lohmann, Kraaienhove persiflage...

77 (ƒ2,95) Special Gerrit Stapel, Mijn vriend Andries; Aart Clerkx.

78 (ƒ2,95): Daan Jippes, Intercity Incident; interview 'Forest Bud' Sagendorf Popeye; Modesty Blaise.

79 (ƒ2,95) Jules Feiffer; Moem; Piet Wijn De Moorse Tovenaar; Tintin et moi

80 (ƒ2,95): Robbedoes, Fournier, The Hulk; De Tovenaar van Fop; De Moorse Tovenaar van Piet Wijn...

81/82 (ƒ4,25): Special Peyo, Smurfen; Depuis tekenaars; Tillieux en een Felix-herdruk

83 (ƒ2,95): Sjors en Pep (nu Eppo); Loriot; Dick Bos reclamestrip Glashard.

85 (ƒ2,95): Professoren in het Europese beeldverhaal (Zonnebloem, Barabas Adhemar, Sickbock, Prilwytskofsky, Kalker, Lupardi): Patty Klein. stripscenario's; Dick Bos...

86 (ƒ2,95): inhoudsopgave van Stripschrift nr. 49/50 t/m 84; Eddy Paape, SDCN...

87 :(ƒ2,95) Bert Bus, herdruk Nitokris, kartoenrubriek Ong-gezien, Toni Ungerer, Simpelman, Lucky Luke, LL-persiflage.

88 (ƒ2,95): Ridderspecial; Prins Valiant, De Rode Ridder, Vlaamse Ridderschap, Bob de Moor. Prins Valiant-persiflage, Wood, Tarzoon.

89 (ƒ2,95): Uitgeverij Casterman, Jacques Martin, Jacques Tardi, in de voetsporen van Jules Verne, Tardi-oorlogsstrip, Kuifje en de Picaro's, de 4 Helden, Craenhals, Kresse.

90/91 (ƒ4,60): Disney-special met Art Babbit, Floyd Gottfredson, Barks index, Fantasia, Donald Duck weekblad, Mickey Mouse- Donald Duck, een Bill Elder-persiflage, MM als oorlogsvrijwilliger.

92 (ƒ2,95): De auto in de strip, Jean Graton's Michel Vaillant, Julie Wood, MV strip, Strip en werkelijkheid bij MV, en Van strijd tot strip, Wim van Wieringen.

93 (ƒ2,95): herdrukken Pogo, Walt Kelly, Paulus de boskabouter, Toonder's Magister Hocus Pas, Jan Gerhard Toonder: De stripkunst van Marten Toonder. Ongezien: kartoen Yrrah uit VN.

94/95 (ƒ3,60): 2000 nummers Robbedoes-weekblad, hoofdredakteur Karel Cavens, de geboorte van Robbedoes in herdruk... Robbedoes index t/m nr. 2000; de dertigste verjaardag van het weekblad Kuifje, Pogo.

96 (ƒ3,25): Jijé-special interview, Pogologie, Jan Gerhard Toonder en Lo Hartog van Banda, Frans nieuws: La France Oh la la.

97 (ƒ3,25): Keizerstrip Trigië tekenaar Don Lawrence, Verdwenen Kuifjes door Har Brok teruggevonden, Selby Kelly weduwe van Pogotekenaar Walt.

98 (ƒ3,25): documentatie-nummer, Strips in de dertiger jaren, Herman Pieter de Boer: De Toverwereld van Doe mee. Mr. van Veen: De relatie kinderpretstripverhaal., Tripje, Gerrit Theodoor Rotman, George van Raemdonck, Bulletje en Boonestaak Soete suikerbollen van W.G. van de Hulst en Zn, Thijs IJs, Toonder's eerste beer... Barend Servet over Gijsje Goochem GG.

101 (ƒ3.95): Scenaristen special, Greg, Jacques Lob, Jean Michel Charlier, Pierre Dionnet; Blueberry, Pogopersiflage door Wallace Wood/Harvey Kurtzman 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: De eerloze krijg.

102/103 (ƒ3,95): Kuifje weekblad, E.P. Jacobs, Bob de Moor en Claude Auclair, Lombard uitgaven, Henk J. Meyer, Rik Ringers, Eric de Noorman: De eerloze krijg.

104 (ƒ3,95): Subliem omslag van Joost Swarte en interview door Herman Pieter de Boer, verslag Kartoenale, Hollandse Stripschool, Pogoherdruk, De eerloze krijg.

105)(ƒ3,95): 'Duckman' Carl Barks herdruk van een van zijn eerste Donald Duck verhalen, Daan Jippes; tien jaar Het Stripschap Tante Leny, Pogo en Eric de Noorman.

106 (ƒ4,95): Hugo Prattnummer, Luck Star O'Hara, VNU-story III, jaarlijkse stripdoorsnede, Pogo, Eric de Noorman.

107/108 (ƒ4,95): kapitein Rob, Pieter Kuhn, kapitein Robmusical, Evert Werkman, Eric de Noorman en Smurfen...

109/110 (ƒ4,95): Eppo-special, Henk Kuijpers (Franka), Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, De VNU-story IV, kritiek op vooroordelen strips, Kuifje in Zwitserland, Pogo en Eric de Noorman...

111 (4,25): Stripproduktienummer: ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena) scenaria, lettering, inkten, inkleuring, merchandising en syndication. Kapitein Rob, Pogo en Eric de Noorman...

112/113/114 (ƒ5,95): detectivestrips, Eisner en zijn Spirit, The Shadow, Schlomo Raven, Jack Palmer (Pétillon), Loro, Jess Long, Detectivefilms, Eric de Noorman.

115 (ƒ4,25): Strips en politiek, Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb, Eric de Noorman.

116 (ƒ4,95) Centsprenten en strips, Ben van Voorn en Piet van Elk, Alain Saint-Ogan, Toonder en Piëts Bassie, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en Eric de Noorman.

117/118 (ƒ6,50): Interview Blanc-Dumont, Jijé-polemiek, inhoudsopgave Stripschrift nrs. 85-117/118, redaktionele Top 20, 1978, een boekenspecial, Pogo afsluiting, Eric de Noorman.

119 (ƒ4,95): Lucky Luck, Morris en Goscinny, De Ballade van de Daltons, 50 jaar Kuifje, Marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt...

120 (ƒ4,95): Science Fiction met Leloup, Arman en Ilva, Dick Matena en Enki Bilal.

121 (ƒ4,95): Berni Wrightson, de horrorstrip op zijn best. De striphandel. De Stripkatalogus.

122/123 (ƒ6,50): Willy Vandersteen, Jerom, De blauwe reeks, Suske en Wiske wegwijzer.

124 (ƒ4,95): Palacios, strips op z'n Spaans, Noel Sickles, Stichter v.d. Caniffschool.

125 (ƒ4,95): Cuvelier-nummer met artikelen en herdruk, Pogo etc.

126/127 (ƒ6,50): De strips van Claire Bretécher, Ralph Bakshi, de animatieman.

128 (ƒ4,95): Guido Crepax en Valentina.

129/130 (ƒ6,50): Al Capp (1909-1979), Li'l Abner, Vakbond voor striptekenaars, Jacues Tardi.

131 (ƒ4,95): Dick Tracy, The Studio, Jeff Jones, Mike Kaluta, Berni Wrightson.

132 (ƒ4,95): Engelse dagbladstrips: Andy Capp, Jeff Hawke, Garth, Jane, The Perishers, Romeo Brown.

133 (ƒ4,95): Joost Swarte, Droomprijsvraag, Rose, Enquête.

134 (4,95): Beeldverhaal in de oorlog, Het beest is dood, Striphelden trekken ten oorlog.

135/136 (ƒ6,50): Willy Vandersteen artikelen, Klassieke strips uit Sprint, Blueberry, Jordaan.

137 (ƒ4,95): De kleine uitgevers, Rijperman, Yendor en Espee, De Vrije Balloen 5 jaar, Uderzo drinkt toverdrank.

138 (ƒ4,95): De familiestrips: Familie Snoek, Blondie, familie Doorzon, Jan, Jans en de kinderen, Prins Valiant.

139/140 (ƒ6,50): Theo van den Boogaard, Martin Lodewijk, Zweedse Strips.

141 (ƒ4,95): Daan Jippes naar Disney Studio's, Rostrum, Minitoe, Kapitein Rob + Romeo Brown.

142 (ƒ4,95): Droomprijsvraag, Dick Matena's witte kerst, The Empire strikes back, Indeks, Top-twintig.

143 (ƒ4,95): Amsterdam in strips, Kuifje voor het Amsterdamse gerecht, Lucca 14 Del Castillo.

144 (ƒ4,95): 1984, Ravian, Stripalbumkopers onderzocht, Prikkebeen.

145 (ƒ4,95) Frank Frazetta's Fantastische Wereld, 25 jaar Yrrah, Enki Bilal, Mort Walker: Sam's Strip.

146/147 (ƒ6,50): Floc'h, Dominique Hé, Terug naar de Klare Lijn.

beeldspraak

Voor 'n tientje..

krijgt u het debuutalbum van jonge Nederlandse tekenaars thuisgestuurd.
Mis deze kans niet, want de gesigneerde oplage is beperkt.
Bovendien steunt u talent van eigen bodem.
In april start deze debuutreeks.
Stort op giro 2082249

Stichting Uitgeverij Beeldspraak,
Lange Hezelstraat 113a
Nijmegen 6511 CG

STRIPSCHRIFT

nr. 154 – 15e jaargang, december 1981

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap, Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redaktie: Postbus 15628, 1001 MG Amsterdam.

Uitgever: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292 (ná 17.00 uur: 030-791496), telex 70042.
Advertenties: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292, tst. 24.

Klachten over bezorging, adreswijzigingen en inlichtingen over abonnementen uitsluitend via Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Redaktie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Jac Drewes, Rob van Eijck, Hans Frederiks.

Vaste medewerkers: Martijn Daalder, Wim van Helden, Henk J. Meier, Jean-Pierre Mercier, Rob Møhlman, Nico Noordermeer, Ernst Pommerel, Jan Smet, Albert Tol, Hennie Wesseling.

Omslag: Comès
Omslag ontwerp: Hans Frederiks

Lay-out: Ad Vredenduin.

Stripschrift is verkrijgbaar:
- via een lidmaatschap/abonnement à *f* 55,—. Postgiro 1513000 of bankrekening 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- via een abonnement (jan. t/m dec.) à *f* 45,— (buitenland *f* 54,50)
- via een CJP-abonnement à *f* 40,50
- losse nummers (ook verkrijgbaar in de boekhandel) à *f* 5,25. Dubbele nummers *f* 7,—. Postgiro 209948 t.n.v. 'Stripschrift' te Zeist.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven.

Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar.

Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Distributie voor België: Standaard Uitgeverij, Postbus 212, Belgiëlei 147a, 2000 Antwerpen, tel. 031/39.59.00.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stripschrift en auteurs.

De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen berust bij de auteurs.

ISSN NR. 0165-845

Druk: Vonk Zeist.

Redaktioneel

Het leven bestaat bij de gratie van tegenpolen. Dat is al meer gezegd, maar het blijft waar en daarom is dit een typisch Oud-en-nieuw-nummer. Het oude wordt erin vertegenwoordigd door de EC-strips, beroemd en berucht uit de Vijftiger Jaren, toen zij ten offer vielen aan de door dr. Wertham geïnstigeerde zelfcensuur van de Amerikaanse comicbranche. In onze dagen echter zijn de EC-verhalen weer voor het publiek ontsloten en beleven zij een tweede jeugd.
In hun eerste jeugd nog zijn een aantal Belgische tekenaars die de laatste jaren een nieuwe weg op stripgebied lijken te hebben ingeslagen. Daarom een overzicht van deze nieuwe garde en een nadere analyse van een van de belangrijkste onder hen, namelijk Comès. En met deze mengeling van jong en oud hopen we op waardige wijze de wisseling van Oud en Nieuw te vieren.

RvE

In dit nummer:

Belgische strips: een nieuwe generatie, een overzicht door Thierry Groensteen 4

Hihihi ... net telleviesie ... erg leuk, maar ik begrijp niets van wat hij bedoelt ..., Hans Frederiks onderzoekt de magisch-realistische wereld van Didier Comès 8

De Rat-cisten, strip van Comès 11

Boeken, over tekenfilm, gepresenteerd door Rein van Willigen 13

Boeken in het kort 14

Index 1981, Har Brok zet de zaken weer op 'n rijtje 15

EC Herleeft, Jac Drewes bekijkt de gouden jaren van de gruwel 18

Kinderen van morgen, een bloedstollende strip van Reed Crandall 21

Nieuws 29

Kuifje op de knieën, een Kerstverrassing 33

Shoe 34

Sam's strip 35

Abonnementsprijzen 1982
Met goedkeuring van de Minister van Economische Zaken zullen in verband met de sterk gestegen kosten van papier, drukkerstarieven en overige kosten de abonnementsprijzen als volgt worden aangepast:

- Abonnement (jan. t/m dec.) *f* 45,—
- Via lidmaatschap/abonnement *f* 55,—
- Via CJP-abonnement *f* 40,50
- Losse nrs *f* 5,25. Dubbelnrs *f* 7,—

De Uitgever/Vonk-Zeist bv

Door Thierry Groensteen

Belgische strips: een nieuwe generatie

'Belgische strips? Ja, Kuifje, Blake en Mortimer, Suske en Wiske, Guust en de Smurfen! Oké, niet gek, maar wel een beetje overjarig allemaal! Wat verschijnt er nu nog in België dat werkelijk de moeite waard is? Voor het actuele stripgebeuren moet je tegenwoordig toch zeker in Frankrijk zijn?!'

Dit soort uitlatingen kon je tot voor kort nog in Parijs horen, maar de Fransen beginnen nu te beseffen dat dit niet langer opgaat. Toegegeven, na de gloriedagen van het Belgische stripverhaal, die tot het eind van de jaren 50 duurden, is er een beetje in de klad ingekomen. De Belgen teerden op hun suksessen van weleer die tot op de draad werden afgesleten. Maar een jaar of vijf à zes geleden is er een nieuwe generatie striptekenaars opgestaan die in geen enkel opzicht onderdoet voor die van hun roemrijke voorgangers.
Achteraf gezien was deze terugslag niet zozeer te wijten aan een gebrek aan tekenaars, alswel aan een gebrek aan mogelijkheden (tijdschriften, albums). Talentvolle tekenaars kregen gewoonweg geen kans om hun ideeën te verwerkelijken.

In de geschiedenis van de revival van de Belgische strip spelen de volgende data een belangrijke rol:

1972: de uitgever van het weekblad PILOTE (Dargaud) start vanaf nr. 657 met een Belgische editie. De suksesvolle strips worden uit de Franse editie overgenomen, maar daarnaast krijgen jonge onbekende Belgische tekenaars de kans om in te spelen op de actuele gebeurtenissen. Onder hen bevinden zich Charles Jarry (die vanaf 1969 met 'Elodie d'Avray' in Kuifje verschijnt en vanaf 1979 in Robbedoes met de avonturen van Joao Costa en Ian Harlan) en vooral Didier Comès die zijn debuut maakt in Le Soir Jeunesse (wekelijke bijlage van het dagblad Le Soir) en Robbedoes. De Belgische uitgave van Pilote oogst maar weinig sukses en wordt in 1973 opgeheven, vlak voordat Pilote een maandblad wordt.
In dezelfde tijd verschijnen er in Brussel drie stripbladen ('fanzines') die hun poorten openstellen voor onbekende tekenaars: in Robidule (waarvan 7 nummers verschijnen) treffen we de namen van Bernard Hislaire en André Geerts aan, Alain Jost en Bruno di Sano verschijnen in Buck (13 nummers) en Pleyers, Ever Meulen, Hardy, Benn, Géron en nog vele anderen gaan in zee met Curiosity Magazine, het blad van Michel Deligne dat na een dertigtal nummers vol originele vondsten in 1978 plaatsmaakt voor Spatial.

1977: Franquin en Delporte weten Les Editions Dupuis ertoe over te halen, het zieltogende Robbedoes weer nieuw leven in te blazen door er een zelfstandig blad aan toe te voegen dat le Trombone Illustré wordt gedoopt. Het experiment houdt dertig nummers stand totdat de samenstellers er zelf een punt achter zetten. Ze beseffen dat ze niet langer op de ingeslagen weg kunnen doorgaan zonder het tot een breuk met Robbedoes te laten komen. Het zou te ver voeren alle medewerkers van Le

Het belgische team van Pilote, gezien door Comès in 1972 (hijzelf staat uiterst rechts afgebeeld)

Trombone op te noemen. We vermelden hier alleen Comès, Servé en vooral Frédéric Jannin, die zijn uitstekende 'Germain et nous' na het verdwijnen van Le Trombone met sukses in Robbedoes voortzet.

1978: Voor het eerst in de geschiedenis wordt er in de centrale hal van het Paleis voor Schone Kunsten een overzichtstentoonstelling aan de Belgische strip gewijd. De organisatoren zijn de minister van cultuur Jean-Maurice Dehousse, André Leborgne, en opnieuw André Franquin en Yvan Delporte. Jonge tekenaars krijgen op deze tentoonstelling een ruime plaats toebedeeld en er wordt zelfs een wedstrijd uitgeschreven om nieuw talent op het spoor te komen.
In 1978 verschijnt tevens het eerste deel van 9ème Rêve, een bloemlezing van het werk van de leerlingen van het stripatelier van het Instituut Saint-Luc dat beter bekend staat onder de naam 'Atelier R'. De inleiding van dit album staat alweer op naam van André Franquin, die ontegenzeglijk de spil vormt van het Belgische stripgebeuren. Het project kan doorgang vinden dank zij een subsidie van 150.000 BF (± 10.000 gulden) van minister Dehousse.
Van 9ème Rêve zijn tot nu toe drie delen verschenen (het vierde deel zal na de zomervakantie bij Magic Strip uitkomen) die een keur van oorspronkelijke talenten hebben opgeleverd. Velen van hen werken nu regelmatig voor gerenommeerde bladen. Tony Cossu en Philippe Berthet tekenen bij voorbeeld voor Robbedoes, Benoît Sokal en Alain Goffin voor (A Suivre), Andreas voor Kuifje, Philippe Foerster voor Fluide Glacial, Michel Duveaux voor Circus, enz. Het atelier kan dus met recht de bakermat van het hedendaagse Belgische stripverhaal worden genoemd.
Het atelier staat onder leiding van Claude Renard en François Schuiten

'Le Docteur Poche' van Wasterlain in Robbedoes

die voor 'leraren' in de klassieke zin des woords wensen door te gaan. Van hen kennen we dit uitstekende album 'Aux Médianes de Cymbiola' (Humanoïdes Associés), dat ze samen geschreven en getekend hebben, en het album 'Carapaces' dat is getekend door François Schuiten op een scenario van zijn broer Luc. Maar wie zijn eigenlijk deze twee begaafde tekenaars wier namen tot voor kort zo goed als onbekend waren?
Claude Renard: 'Ik heb zelf een cursus striptekenen in Saint-Luc gevolgd,

VAS-Y BAB MONTRE-LUI DE QUEL BOIS TU TE CHAUFFES!
PAROLE, HIHI FOI DE TIM, C'EST FINI POUR TOI!
SACHE L'AMI QUE PERSONNE N'A EMBÊTÉ DEUX FOIS LA SOEUR DE JIM BABACOOL
GLL
PAS GLOP *
BAM
* POUR LES ESTHÊTES

Stéphane Colman in Aïe!

toen nog bij Eddy Paape. Na mijn diensttijd werd ik medewerker van een blad dat Le Journal de Bruxelles heette en dat werd geleid door Jean-Luc Vernal, de huidige hoofdredakteur van Kuifje. Ik deed er van alles: strips, illustraties, karikaturen, fotoreportages en lay-outwerk. Ik ben er vier jaar gebleven, van 1972 tot 1975. Toen werd me gevraagd of ik de cursus striptekenen van Saint-Luc voor mijn rekening wilde nemen. Ik heb dat toen gedaan, na Paape een jaar lang geassisteerd te hebben'.

François Schuiten: 'Toen ik nog klein was, las ik ontzettend veel stripverhalen: vooral Macherot, Franquin, Hergé, Jacobs en Martin. Op mijn zestiende heb ik een strip van vijf bladzijden naar Pilote gestuurd die tot mijn grote verbazing werd gepubliceerd (in nr. 704). Maar een 'Histoire de l'Oncle Paul' dat ik voor Robbedoes tekende, werd niet geaccepteerd. Ik heb me toen ingeschreven bij Saint-Luc waar ik leerling en later assistent van Claude werd'.

In 9ème Rêve nr. 1 staat de volgende verklaring die als een soort manifest kan worden opgevat: 'Wij willen een volwassen stripblad maken. Met originele tekeningen en scenario's willen we inspelen op zaken die de gemoederen momenteel bezig houden'. Een mooi en groots plan!...

Tenslotte is 1978 ook het jaar waarin het maandblad (A Suivre) bij Casterman zijn intrede op de stripmarkt doet. Dank zij (A Suivre) verschijnen de sterren van drie tekenaars snel aan het Belgische stripfirmament: Comès ('Silence'), Jean-Claude Servais ('Tendre Violette', op een scenario van Dewamme) en Sokal ('Canardo'). Maar dit verhaal is al zo bekend dat we er niet verder op in hoeven te gaan.

Philippe Berthet in Aïe!

1980: Onder leiding van André Leborgne lanceert een nieuw team het maandblad Aïe! Ondanks een veelbelovende start verschijnen er maar drie nummers van. Medewerkers zijn Bercovici, Lejeune, Colman, Filip Denis, Geerts, Tito en Bucquoy. Hun namen vinden we tegenwoordig terug in Robbedoes, Circus en Soldes Fin de Série.

De Belgische strip is dus verre van dood. Er worden steeds meer projecten opgezet, bladen rijzen als paddestoelen uit de grond (en dan heb ik het nog niet eens gehad over Zazou, Oufti, Vanille Framboise, La Magorie of La Petite Mort subite, alle eendagsvliegen met een beperkte oplage) en jonge tekenaars verdringen elkaar voor de poorten van de stripuitgevers. Sommigen lukt het om binnen een jaar naam te maken. Dit geldt o.a. voor Jannin of Colman, de uitverkorenen van het lezerspubliek. Anderen vinden na tien jaar pas de weg naar de top: Comès natuurlijk, maar ook Pleyers met 'Xan' (tekst van Jacques Martin) en Wasterlain met 'Le Docteur Poche'. Zelfs Kuifje en Robbedoes, de twee pijlers van de traditionele Belgische strip, hebben een flinke plaats ingeruimd voor jonge tekenaars zonder daarbij afbreuk te doen aan hun eigen stijl. In Kuifje blijven het realisme en het avontuur met Servais, Michel Schetter, Eric (= Frédéric Delzant), Pleyers en Weylandt hoogtij vieren, terwijl Robbedoes met Hislaire, Frank, Tome, Janry en enkele bovengenoemde tekenaars de humoristische strip een nieuwe impuls geeft. De bekende leuze van de Franse ex-president Giscard d'Estaing lijkt hier op zijn plaats: 'Bijsturingen op dezelfde koers'.

De scenarioschrijver Jan Bucquoy is bij uitstek representatief voor deze voorzichtige ombuiging van de klassieke verhaalstrukturen. De voorkeur van deze begaafde en produktieve schrijver gaat uit naar het fantastische genre, waarin België zowel in de schilderkunst als de literatuur altijd al heeft uitgeblonken. Tot nu toe heeft hij met Jean-François Charles bij Michel Deligne 'Le Bal du Rat Mort' gepubliceerd en het feuilleton 'Jaunes' met de Spanjaard Tito bij uitgeverij Jacques Glénat. Bucquoy was eerst boekhandelaar maar hij geeft sinds kort zelf het blad Spetters uit waarin strips staan van hemzelf, Crepax, Solano-Lopez, Munoz en Sampayo.

Het is aan mensen als Bucquoy te danken dat de Belgische strip momenteel weer springlevend is.

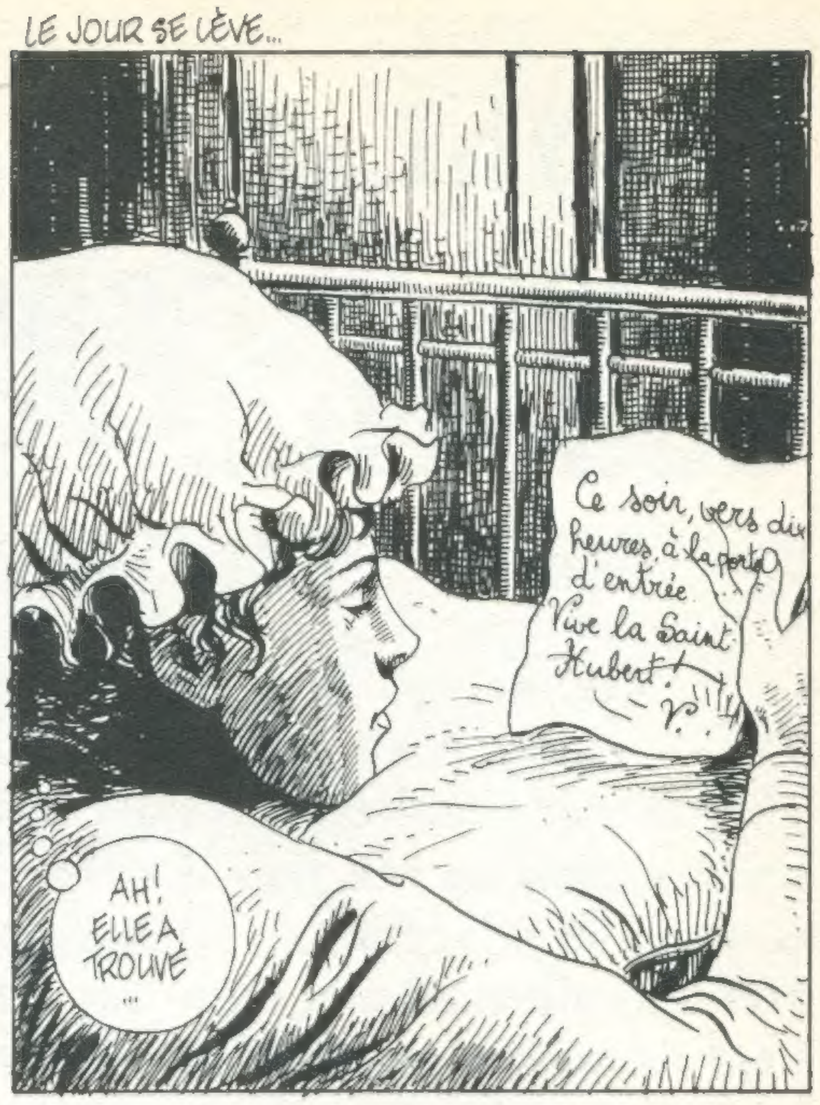

9

Jean-Claude Servais: 'Tendre Violette' in (A Suivre).

Door Hans Frederiks

Hihihi... net telleviesie... erg leuk, maar ik begrijp niets van wat hij bedoelt...

Een overdadig gekleed geraamte op een paard, een skelet-achtige figuur met een zeis, een lijkstoet van monsters, een paus met twintig onderkinnen en een raaf die Hamlet heet. Kwistig rondgestrooide citaten van Lovecraft en Shakespeare. En dat allemaal in de ruimte. Het lijkt allemaal niet op te kunnen, de eerste pagina's van het verhaal *Le maître des Ténèbres* van de Belg Didier Comès. Tijd, ruimte, leven en dood... alles is relatief!

Le maître des Ténèbres is het tweede deel van een serie met Ergün l'errant (de doler) als hoofdpersoon. *De levende God* was het eerste deel en over dit album kunnen we maar beter zwijgen, zo gedateerd als dit is met zijn bloemenkinderen.
Gelukkig staat er bij tijdschriftafleveringen van een strip vaak een korte inhoud van het voorafgaande. Zo ook bij *Le maître des Ténèbres* in A SUIVRE. Op de pagina's die ik in de inleiding beschreef gebeurde het volgende: een ridder met een doodshoofd laat het ruimteschip van Ergün ontploffen. Verloren in het oneindige komt Ergün zijn eigen ter aarde bestelling tegen. Hij ziet zelfs in de kist zijn eigen lichaam. Is hij dood of levend? Voor hem begint een lange tocht op zoek naar zijn tweede lichaam...

Opgelegde symboliek... (uit Le maître des Ténèbres)

Symbolentaal
De rest van het verhaal zal ik u besparen, alleen dat op het einde Ergün zijn levend geworden lijk doodschiet. Uit dat lijk stijgt een wezen met bokkepoten op: verdomd, Lucifer. Deze beweert dan vervolgens dat alles wat er tot nu toe gebeurd is zinsbegoochelingen waren. Ik citeer: *Met de bedoeling je er toe over te halen de eeuwige wet van de haat te overtreden, was het nodig dat je de moed vond om je lot te trotseren en dat je je oude omhulsel verliet, dat je de oude mens doodde om als een fenix uit je as te verrijzen en je een nieuw leven geboren laat worden...*
Symbolentaal werd in de middeleeuwen veelvuldig gebruikt. De mensen waren er mee vertrouwd en begrepen het. Geel is de kleur van de dood, een raaf die voorbij vliegt kondigt de komst van de dood aan, bepaalde runen-tekens staan voor de dood. Ieder herkent wel in een man met een zeis Vadertje Tijd of de Dood zelf. Hoewel mensen in deze tijd veel minder gevoelig zijn voor deze symbolentaal is er niets op tegen om die te gebruiken. Ze kan veel waardevolle elementen aan een verhaal toevoegen en het zo erg verrijken. Maar de manier waarop Comès ermee omgaat is zwaar overdreven. Al die raven, runentekens en Pietjes de Dood op één pagina is teveel van het goede. Doordat hij zijn verhaal er vol mee stopt worden alle bedoelingen ontkracht en zelf bijna belachelijk, als het niet zo loodzwaar werd gebracht.
Wat de auteur met deze pompeuze onzin aan de lezer kwijt wil is me een raadsel. Ik begrijp best dat het over leven en dood gaat. Maar dan houdt het zo ongeveer op. Wat moet ik met paaseiland-achtige beelden rond een circel met magische tekens. Het verhaal is net zo leeg of zo vol als de zeepbellen die voortdurend in beeld zweven. Goed, 'er is meer tussen hemel en aarde, vriend Horatio', maar wat dat dan is, Comès maakt het me niet duidelijk.

Stilte
Le maître des Ténèbres volgde in A SUIVRE bijna onmiddellijk op *Silence* (inmiddels ook in het Nederlandse *Wordt Vervolgd* verschenen) maar werd een paar jaar eerder getekend. Dezelfde bezwaren die tegen *Le maître des Ténèbres* aan te voeren zijn gelden ook voor *Silence,* zij het in mindere mate.
Silence is de achterlijke boerenknecht van Abel Mauvy in het dorpje Beausonge. Deze Abel Mauvy blijkt een moord op zijn geweten te hebben. Toen hij in 1941 terugkwam van het front heeft hij de minnaar van zijn verloofde vermoord. Deze minnaar, Georgio, was eigenlijk getrouwd met Sara en beide zijn zigeuners, die vanwege de oorlog in het dorpje gestrand zijn. Na deze moord trouwde Mauvy toch met zijn verloofde die inmiddels wel zwanger was van Georgio. Bij de bevalling kwam de moeder te overlijden en bleek het kind stom... Silence. Sara werd verdacht van boze tovenarij en de dorpsbewoners onder leiding van Abel Mauvy brandden haar de ogen uit als straf. 'Silence' vertelt het verhaal van de pogingen van Sara tot wraak op het dorp en op Abel Mauvy. Ze probeert de volwassen geworden Silence bij haar haat en haar wraak te betrekken. Wat er ook voor diepe bijbedoelingen in het verhaal zitten, ze storen hier niet zo erg omdat het verhaal op zich fascinerend is en normaal te volgen.
In A SUIVRE (Wordt Vervolgt) krijgen stripmakers de kans eens buiten de paden van de vaste vierenveertig pagina's hapklare albumomvang te stappen. Een romanschrijver hoeft zich

toch ook niet aan een vaste hoeveelheid pagina's te houden? Als de lezer maar geïnteresseerd blijft! Tardi en Forest probeerden zoiets met *Le pays clos,* maar faalden omdat het verhaal niet bleef boeien. Pratt slaagde er wel in met *Corto Maltese in Siberië* en deed dat al veel eerder met *La Ballade de la mer sallée.* Comès doet het hem na met zijn 120 pagina's tellende *Silence.*

Inzinkingen

Er zijn inzinkingen waarin de mystiek de boventoon gaat voeren. Bijvoorbeeld als Sara een voorstelling voor Silence geeft. Dan is ze druk in de weer met Tarot-kaarten en mompelt gewichtige citaten: Silence merkt dan op: *Hihihi... net tellevisie... ik vind 't erg leuk, maar ik begrijp er niets van!* Op zulke momenten is het met mij ook zo gesteld. Hoewel *de tovenarij* in het verhaal niet stoort. Je accepteert het als vorm van volks(bij)geloof, het maakt het verhaal hier alleen maar boeiender. Maar als u in een met doornen gekroonde pad iets meer wil zien dan een met doornen gekroonde pad, dan gaat u uw gang maar... Je zou *Silence* op kunnen vatten als klassiek drama over leven, dood, liefde, wraak, onschuld en kwaad. Alle hoofdpersonen zijn aan het einde dood. Of dood...

Comès tekent hier heel gestileerd in een verwarrende mengeling van realistische en karikaturale stijl. Als hij een tractor tekent, is die heel realistisch, evenals de dieren die in het verhaal optreden. De mensen en dan vooral hun hoofden hebben helemaal niets realistisch meer. Zijn gestileerdheid doet soms geforceerd en manieristisch aan, zo zeer zelfs dat je ook daar diepere bedoelingen achter gaat zoeken. Dat Comès een groot deel van zijn inspiratie bij Hugo Pratt vandaan haalt is duidelijk te zien. Vooral de laatste pagina van het verhaal zou zo uit Corto Maltese kunnen komen.

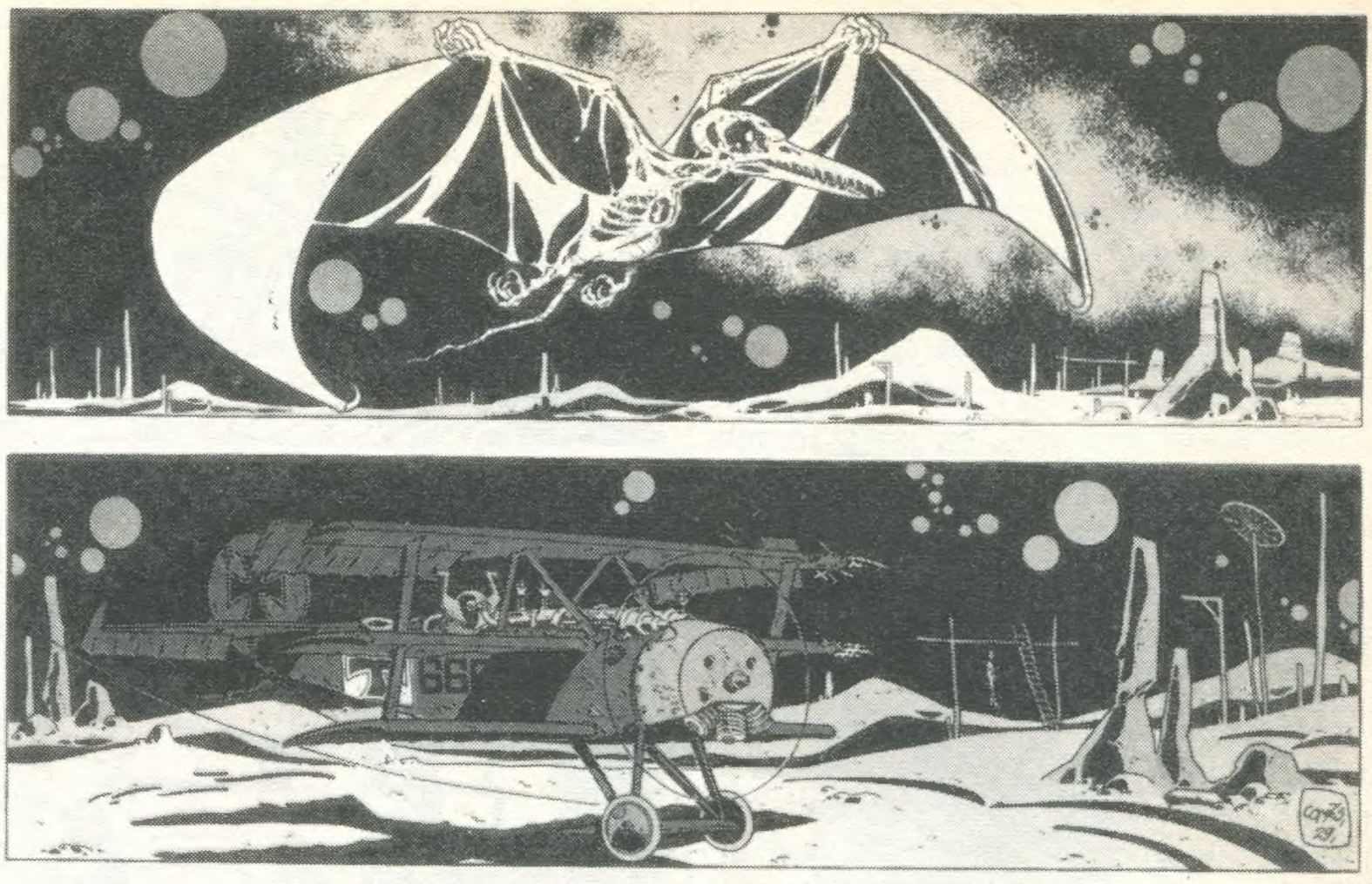

Net zo leeg of vol als de zeepbellen... (uit Le maître des Ténèbres)

▲ *Een mengeling van realisme en karikatuur*
▼ *(uit Silence)*

Magisch realisme

De ontbrekende schakel tussen *Silence* en *Le maître des Ténèbres* is *De schaduw van de raaf,* een verhaal dat in het weekblad Kuifje stond en nog niet zo lang geleden als album bij Lombard is uitgekomen. Het begint in de loopgraven van de eerste wereldoorlog. Goetz von Berlichingen wordt getroffen door artillerievuur. Wij zien hem dood liggen, maar daar doet hij zijn ogen weer open. Hij hoort, en wij de lezers zien, een fluit spelen. Er zit een jongetje fluit te spelen op het slagveld! Dan, plotseling is het jongetje weer verdwenen. Onze hoofdfiguur, toch niet dood dus, dwaalt over het kapotgeschoten slagveld. Totdat hij bij een gespaard stukje bos komt, waar reeën dwalen en waar hij een onschuldig meisje tegenkomt. Hij wordt door dat meisje meegenomen naar huis, en daar wordt hij begroet door een oude ingevallen dame, die hem zelfs bij naam kent. In dat huis gaat hij rusten. Tijdens zijn slaap heeft hij een benauwde droom: Hij loopt door een vreemd landschap met alle-

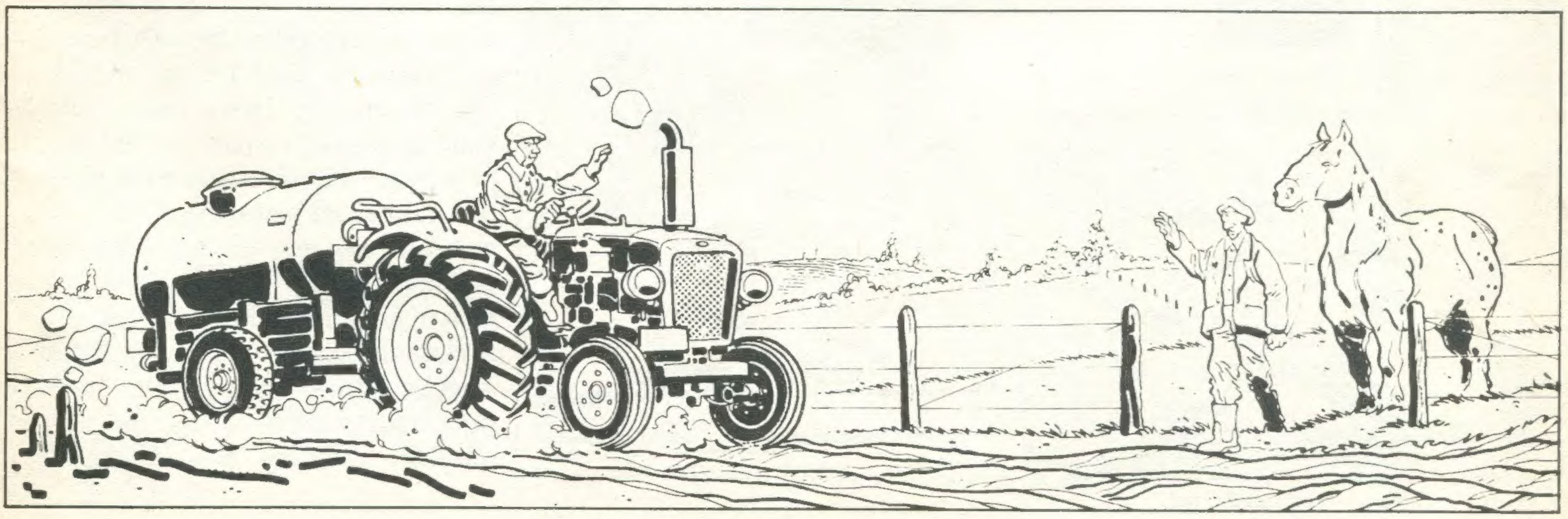

maal geradbraakte en opgehangen mensen. Ook komt hij er een voorvader van hem tegen, die aan Goetz vraagt of hij op het slagveld naar zijn afgehakte hand wil zoeken. Dan hoort zijn voorvader muziek, een fluit, en stort dood neer. Goetz wordt benauwd wakker. Op dat moment staat er een mooie vrouw in zijn kamer: Douce. Goetz hoort een fluit, en jawel in een kamertje ernaast zit het jongetje dat hij ook op het slagveld heeft gezien.
Tot zover is het nog te volgen en is het zelfs intrigerend. Maar hierna raak ik het spoor bijster. Duidelijk is in ieder geval wel dat Comès hier het magisch realisme bedrijft. Bij magisch realisme wordt de lezer altijd in verwarring gebracht, je weet niet meer wat wel of niet waar is, maar uiteindelijk word je toch veel duidelijk, hoewel er altijd wel wat vaag blijft. Wat er mis is met *De schaduw van de raaf,* is dat de auteur er téveel in wil stoppen: teveel symboliek, teveel dwaalwegen, zoveel dat de auteur zelf er ook volledig in verward raakt. Bij *De schaduw van de raaf* blijft uiteindelijk alles vaag en is de lezer het spoor volkomen bijster...

LE CIEL EST DÉCHAÎNÉ CE SOIR. AVANT, J'ADORAIS LES ORAGES ... COURIR NUE SOUS LA PLUIE, SENTIR LA CARESSE FROIDE DU VENT SUR MA PEAU!... AVANT!... POURRAIENT-ILS JAMAIS COMPRENDRE EUX!...
Geforceerd stijltje of diepere bedoeling? (uit Silence)

Interessant
Wat bij dit verhaal van Comés wel erg interessant is, is zijn gebruik van filmische technieken. Je ziet een langgerekt landschap met wat soldaten in een loopgraaf. In dat zelfde langgerekte plaatje zie je een rechthoekje, een 'inzetje' zoals dat heet. In dat inzetje verschijnen een aantal soldaten van de tegenpartij, waarop in de volgende langgerekte stroken langzaam wordt ingezoomd. Door gebruik van dit soort inzetjes kan de tekenaar twee verschillende scènes tegelijk in beeld brengen.
Hij maakt ook gebruik van een soort in- en uitfade techniek. Hierbij laat hij een plaatje steeds kleiner worden totdat het nog slechts een zwart vlakje is en laat dat vlakje dan weer groter worden totdat er een ander beeld is ontstaan. Zijn tekenstijl is in dit album duidelijk beïnvloed door Tardi, vooral in sommige loopgraaf-scènes. Misschien is het ook wel de invloed van Tardi dat Comès een verhaal met de eerste wereldoorlog als onderwerp genomen heeft.

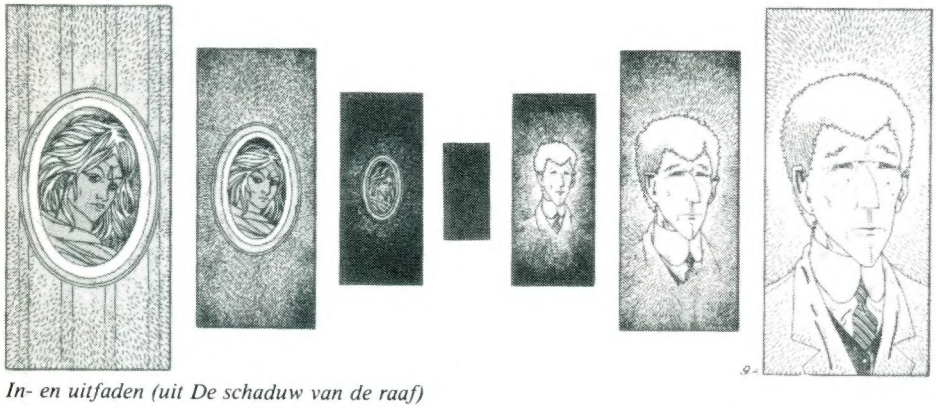
In- en uitfaden (uit De schaduw van de raaf)

Tekenstijl à la Hugo Pratt (uit Silence)

Als je het werk van Comès aan een nader onderzoek onderwerpt, kan je toch niet aan de indruk ontkomen dat al die bewondering een beetje overdreven is en alleen maar gebaseerd op *Silence.* Dat dit het beste is wat hij tot nu toe gemaakt heeft valt niet te ontkennen. Toch is er nog veel op aan te merken. De tekenstijl is niet erg coherent en soms zelfs erg geforceerd. Ook kan hij niet laten de lezer met symboliek te overvoeren. De eerste twee pagina's van zijn nieuwe verhaal *La Bellette* dat in A SUIVRE 45 is begonnen beloven wat dat betreft niet veel goeds: twee figuren, de een met een hertekop, de ander met een uilenkop lopen naar een plek in het bos waar geheimzinnige stenen staan opgesteld. Het is afwachten wat dit verhaal gaat worden. In ieder geval blijft Comès intrigerend genoeg om naar zijn werk uit te kijken. ■

De Rat-Cisten

Door Comès

ZAL DAVY CROCKETT, DE KONING DER *TRAPPERS*, ONTTROOND WORDEN DOOR EEN BELG ? HET IS MOGELIJK, WANT NU HEBBEN OOK WIJ BELGEN ONZE *TRAPPERS!*

AWEL, 'T IS WAAR! IK, "PITJE DIKZAK" BEN "STRAPPER" AAN DE OEVERS VAN DE SCHELDE!

EN WILDE GE WETEN WAT IK "STRAP" ?

IK "STRAP" RATTEN, ZULLE ! MAAR NIET ZOMAAR, HOOR! ALLEEN *MUSKUS-RATTEN!*

QUI ? MOI !

...DIT SMERIGE BEEST MAAKT OVERAL GATEN IN. ALS DAT ZO DOORGAAT, BEDREIGEN ZE BINNENKORT ZELFS DE DIJKEN VAN DE KUST!...

EN DAN BRENG IK ZE NAAR DE GEMEENTE VOOR DE PREMIE !

EN DUS ! "KNIP" IK "STRAP" ZE ! MAAR PAS OP, ALLEEN VOOR DE SPORT !

HÈ! HÈ!
HA! HA! IK DOE OF IK GEK BEN EN VERKOOP ZE AAN FIFINE! WANT FIFINE "DRIJFT" EEN RESTAURANT!
EN DIE "MOSTERD" RATTEN GAAN IN DE POT... GRATIS VOOR DE OUDJES VAN DE BUURT! JA MENIERKE!
EEN RESTAURANT? WELNEE, BIJ MIJ HOEFT NIEMAND TE BETALEN, IK BEN EEN... EEN "ONDERAFDELING" VAN HET LEGER DES HEILS!
?!
NATUURLIJK HAAL IK DE PELZEN ERAF! DAAR MAAK IK BONTJASSEN VAN EN DIE KOOPT DE VROUW VAN DE "STRAPPER" DAN WEER. NIET GEK, HÈ?
OH! PARDON, MASKE!
EN ZO LEEFT EEN HELE GEMEENSCHAP VAN EEN ZOGENAAMD "SCHADELIJK" DIER! EN IEDEREEN IS TEVREDEN!
BE-HALVE WIJ!
?!
HÉ! HO! WAAR GAAN JULLIE HEEN? KOM DIREKT TERUG!
NEE! HET WORDT WORDT HIER ONDRAAGLIJK, WE GAAN LIEVER...
...NAAR HET MINISTERIE, WANT DAAR MAG JE TENMINSTE...
...GATEN MAKEN (IN DE BEGROTING) ZONDER DAT ZE JE LASTIG VALLEN!...
EINDE
COMÈS, 2

BOEKEN

REIN VAN WILLIGEN

THE WORLD ENCYCLOPEDIA OF CARTOONS, EDITED BY MAURICE HORN

Het nut van een encyclopedie, met welk onderwerp ook, blijft op zijn zachtst gezegd twijfelachtig.
Met name dit boek, dat veel informatie verstrekt over de Amerikaanse tekenfilm- en stripwereld mist de nodige informatie betreffende de rest van de wereld. Hetgeen niet wil zeggen dat dit helemaal niet ter sprake komt. Doch bij de trefwoorden zal men tevergeefs zoeken naar BELVISION, JOOP GEESINK, MARTEN TOONDER en/of BÖRGE RING. Anderzijds voor liefhebbers die dit onderwerp eens op een rijtje willen hebben een niet te versmaden must. Want ondanks de tekortkomingen valt er op de ruim 670 dicht bedrukte bladzijdes heel wat te lezen èn te zien.
Het boek is in Nederland gesignaleerd voor maar liefst fl. 150,— terwijl de Amerikaanse prijs krap 40 dollar bedraagt.

THE AMERICAN ANIMATED CARTOON, EDITED BY GERALD & ANDY PEARY

Van een heel ander slag is dit paperback-je. Hierin zijn allerlei tekenfilmartikeltjes uit diverse tijdschriften etc. verzameld. Een opmerkelijk interview met Walt Disney treft men aan met o.a. diens mening over de communistenstrijd, die destijds menig artiest heeft genekt.
Het werkje geeft een totaal andere kijk op de Amerikaanse tekenfilm met pure inside information. Er ontstaat tevens een beeld van de Amerikaanse tekenfilmindustrie in de loop der jaren van de bekende Walt Disney tot Ralph Bakshi. Te koop voor ongeveer fl. 25,— indien verkrijgbaar!

DE ANIMATIEFILM VÓÓR EN NA WALT DISNEY

Te koop bij DE SLEGTE voor fl. 29,50
Een Belgische kijk op het fenomeen animatie (zeg maar tekenfilm). Er wordt geprobeerd om Disney heen te schrijven iets wat m.i. toch wel een beetje onmogelijk is. Je kunt van Disney houden of niet, het blijft een autoriteit op tekenfilm gebied. Wie volgt? Het boek verschaft veel informatie over de minder bekende maar daardoor niet minder goede studio's uit Japan (zoals de Toei-Company), Rusland en tal van dergelijke landen waar over het algemeen vrij goede producties gemaakt worden. Het illustratie materiaal in het boek geeft inderdaad een goed beeld wat er zo allemaal gemaakt is buiten Disney om. Jammer, dat de foto's een niet altijd even goede kwaliteit bieden. Het boek is wat krom geschreven om niet te zeggen hoogdravend, maar het zal de pret niet drukken; integendeel.

SNOW WHITE AND THE SEVEN DWARFS door WALT DISNEY

Wie een klassieke Disney tekenfilm gezien heeft weet dat de verhalen vaak begonnen worden met het openslaan van een zeer fraai boek.
Geheel in die stijl werd dit boek vervaardigd. Een schitterend ogend boek met onder de omslag een kunstleren band in wit met gouden opdruk en de dwergjes in reliëf. Ook het verhaal van het bekende sprookje staat in het boek, maar het allermooist zijn toch wel de werktekeningen oftewel de schetsen. Je krijgt op deze manier een beeld van de berg werk die verzet moet worden eer een tekenfilm voor ons te zien is.
En natuurlijk tal van grote kleurenprenten. Jammer dat die zo nodig bijgewerkt moesten worden: kleuren ophalen en nieuwe zwarte lijnen.
Het boek kost ruim 80 à 90 gulden, maar is ook in diverse opruimingen voor veel minder gezien.
Een must voor iedere Disney liefhebber!

LE ROI ET L'OISEAU PAUL GRIMAULT/JACQUES PRÉVERT

Voor de lezers die wel eens in België komen kan ik van harte dit boek, maar ook de soundtrack met muziek uit de film LE ROI ET L'OISEAU aanbevelen. Deze film, met een geschiedenis van ruim dertig jaar productie (!) is een jaar of wat geleden in Frankrijk uitgebracht. Helaas ken ik de film niet, maar als je de foto's in dit boek bekijkt en de muziek beluistert moet het grandioos zijn. De film zelf blijkt niet zo'n groot commerciëel succes te zijn (men heeft vaker bewezen geen oog voor kwaliteit te hebben) dus snel kopen kan geen kwaad. In het boek staan het verhaal (naar een sprookje van H. C. Andersen) en tientallen schitterende foto's afgebeeld. Ook voor degenen die geen Frans lezen een lust voor het filmoog. ■

RUILADVERTENTIES

Gezocht: Gijsje Goochem. K. v.d. Spoel, Henri Dunantlaan 81, Groningen.

Te ruil of te koop gevr. alleen Lilliput-Akim held v.d. Jungle 9-16, Akim n.a. 1-37, Blauwe Pijl 24, Jezab 32, Robbie 53 (60 t/m 69 Duits), Rode Adelaar 56, Tarzan 22-23-30, Raka 3-6-7-8-14-15-16-21-22-23-25-27-28-29-30-32-38-40-45-59-60-61-63-65-67-70-71-72-74-75-78-85-86-87, Sigurd 2e serie 29-59. Ik heb zelf een ruime ruilvoorraad. M. Vermeulen, Wingerostr. 22, Beuningen (Gld.).

T.k.a. DD-weekblad va. 5901, div. DD-albums, TP-serie 3+TLG, 15.2, Knipsels, Div., 8 mm films, div. Tkg. Huon 1, knipsels Paulus, Oberon 1e reeks + z. W. N. Broers, 02207-11898.

Te koop: Donald Duck, Pep, Eppo, Kuifje, Robbedoes, Mad, Classics, Spinneman, Battman, etc., etc. Los & jaargangen. Stuur gefrank. zelfgeadresseerde envelop naar Bert van der Veen, Postbus 2042, 7500 CA Enschede voor lijst.

Te ruilen Hip Comics, Spinneman, Illustratedclassics. Tel. 020-834402.

Ruil/verkoop: Kuifje 60-76, Duck 52-80, Robbedoes 46-78. Honderden oude + nieuwe albums Lombard-Dupuis. Zoekt Disney. Willem in 't Hout, tel. 010-517605.

Aangeboden: Pep 62-75, Eppo 75-79, Duck 70-75, Lombard harde kaft. Veel nieuwe strips. Gezocht: Pom en Teddy, collectie jong Europa en Lombard harde kaft. Tel. Peter Corino 010-116017.

Boeken in het kort

Manos Kelly deel 1, *Fort Alamo* en deel 2, *De Goudberg*, door A. H. Palacios. Centripress stripreeks, 1981, prijs *f* 6,25. (Deel 3 verschijnt in december). ISBN 90305 05885 en 05893.

Een van de ontdekkingen van het Spaanse stripblad *Trinca* is Antonio Hernandez Palacios. Veel strips had Palacios niet getekend toen hij voor *Trinca* ging werken; hij had voornamelijk reclame- en illustratiewerk gedaan. *Manos Kelly* sloeg direkt aan bij de lezers en werd al gauw een van de populairste strips in het blad, ondanks het feit dat Palacios de neiging had de scenario's wat te ingewikkeld te maken. De tekenstijl maakte echter zeer veel, zo niet alles, goed. Het is dan ook een prima idee van *Centripress* om deze reeks in de Nederlandse taal uit te brengen. De albums verschijnen in hoog tempo – zo om de twee maanden – en ook dat is erg plezierig, omdat in de drie albums min of meer een doorlopend verhaal wordt verteld. Jammer is wel dat dit hoge tempo ten koste gegaan is van de verzorging van de albums. Erg storend is in *'Fort Alamo'*, dat de bladzijden 18 en 19 omgewisseld zijn, evenals de pagina's 46 en 47, terwijl in *'De Goudberg'* enkele teksten ontbreken. Niettemin: toch aanbevolen, deze goed gedrukte albums uit de tijd vóór Palacios met *Alexis McCoy* startte.

***Vader & Zoon leveren in*, het tiende deel van de Vader & Zoon reeks door Peter van Straaten. Van Gennep, 1981 (Oblongformaat, ISBN 90 6012 4812). Prijs *f* 00,00**

Vader & Zoon worden ouder. De tijden zijn veranderd, de opgewonden sfeer van de eind zestiger en begin zeventiger jaren is verdwenen en dat alles heeft ook Vader en Zoon niet ongemoeid gelaten. Zelfs denkt Zoon erover een 'protest-museum' te beginnen, totdat hij zich realiseert dat het al bestaat: De stad Amsterdam!

Kenmerkend zijn ook de onderwerpen waarover de twee zich nog wèl druk kunnen maken: Huisdieren en bezuinigingen. Als we niet uitkijken gaat Zoon binnenkort misschien nog wel trouwen ook...!

Ondanks tien normale bundels en twee grote lustrumboeken weet Peter van Straaten nog altijd nieuwe leuke variaties op het Vader & Zoon thema te vinden. Hopelijk blijft het hem nog jaren lukken...

HvdB

(Advertentie)

NEDERLANDSE STRIPVERZAMELAARS GEVRAAGD!

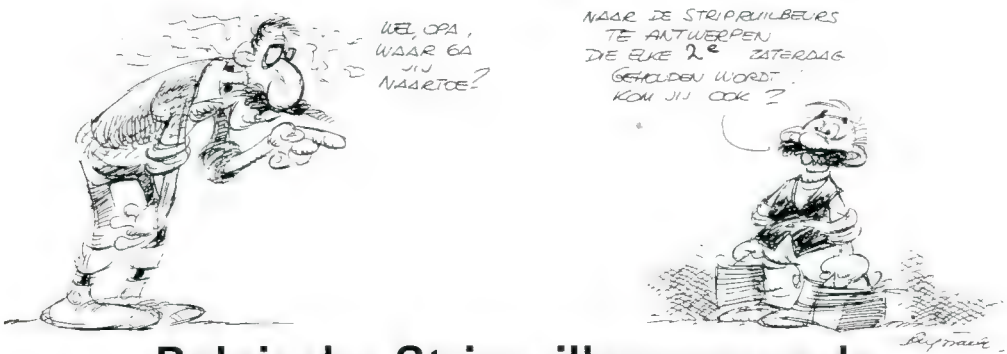

Belgische Stripruilbeursagenda

1981

Zaal Samson
Pelikaanstraat 18—A'pen
(aan 't Centraal Station)

Stripdag: van 10 tot 17 u
Stripbeurs: van 14 tot 17 u

Zat. 14 november 1981	77e R.B.
Zat. 12 december 1981	78e R.B.

1982

Zat. 9 januari 1982	79e R.B.
Zat. 13 februari 1982	80e R.B.
11e BELGISCHE STRIPDAG	
Zat. 13 maart 1982	81e R.B.
Zat. 10 april 1982	82e R.B.
Zat. 8 mei 1982	83e R.B.
Zat. 12 juni 1982	84e R.B.
Zat. 11 september 1982	85e R.B.
12e BELGISCHE STRIPDAG	
Zat. 9 oktober 1982	86e R.B.
Zat. 13 november 1982	87e R.B.
Zat. 11 december 1982	88e R.B.

Organisatie: "De Belgische Stripclub"
Schrijven: t.a.v. de Hr. K. Driesen (voorz.)
Postbus 32
2030 Antwerpen

(voorgaande zie index Stripschrift)

schillende tekenaars leverden ook bijdragen in andere series. Nu bekende tekenaars, die incidenteel of in de nadagen van EC bijdragen leverden zijn: *Frank Frazetta, Bernie Kriegstein, Joe Kubert, Alex Toth* en *Basil Wolverton.*

Verhaaltrant

De eenheid in het EC-werk is vooral in de specifieke verhaaltrant te vinden. De strekking van zeer veel EC-verhalen is ongeveer als volgt: er ontrolt zich een gebeurtenis volgens een min of meer voorspelbaar patroon, maar in de laatste fase – soms zelfs in het laatste plaatje – van het verhaal blijkt het net even anders gezeten te hebben of uit te pakken dan de lezer dacht. De zielige zonderling trekt toch aan het langste eind, de meedogenloze uitbuiter gaat voor de bijl, de mooie vrouw is een monster en een heldhaftig verslagen monster een eigen kind, de vertrapte vreemdeling is net zo achtenswaardig als wij allemaal, de vermoorde echtgenoot/note heeft maatregelen getroffen, die een gelukkig samenleven van de samenzwerende gelieven in de weg staan, de misdadiger glijdt uit in het zicht van het genot van zijn buit, politici gokken in hun opportunisme op het verkeerde paard, hogere machten, waarbij men bescherming zoekt – maken deel uit van een als noodlot vermomde samenzwering, oorlogshelden huilen om hun moeder, of worden op het toppunt van hun moed onderuit gehaald door een lullige toevalligheid. De verhalen staan bol van dubbele bodems, misverstanden, paradoxen en samenlopen van omstandigheden, en roepen daarmee een onderhoudende spanning op in de traditie van de verhalen van Edgar Allan Poe en Roald Dahl, James Cain's 'The Postman always rings twice' en Ray Bradbury's science-fiction-verhalen. Voor de SF-series zijn ook een groot aantal verhalen van Bradbury bewerkt. De EC-tekenaars hebben zich in hun stijl voortreffelijk aan deze verhaaltrant aangepast en dat heeft hen geen windeieren gelegd, zoals dat volgens de EC-boodschap zou hebben gemoeten. Velen zijn na hun EC-periode tot grote erkenning als striptekenaar gekomen, alhoewel sommigen ook met het overlijden van EC in de anonimiteit terugzakten. Enkelen hebben zich bewust of noodgedwongen aan het EC-verhaal gehouden: Graham Ingels, die zijn onnavolgbare horrorverhalen steevast ondertekende met het pseudoniem 'Ghastly' is sinds vele jaren onvindbaar voor zelfs de meest vasthoudende EC-fan. Reed Crandall, waarvan wij hierna een verhaal afdrukken schijnt volgens de geruchten tegenwoordig als nachtwaker op een industriekomplex rond te lopen, omdat hij fysiek niet meer in staat is om te tekenen. In feite zijn dat de ware manieren om volgens het EC-verhaal legendarisch te worden!

De dood van EC

Hoe wonderlijk dat achteraf bezien ook is, de EC-verhalen waren, zoals alle comicbook-verhalen, bedoeld voor de jeugd. En zij vonden onder de jeugd ook gretig aftrek. Blijkbaar was er onder de amerikaanse jongeren behoefte aan verhalen, die zich op een subtiele manier afzetten tegen de glanzende verworvenheden van de amerikaanse maatschappij, en die de hypocrisie, vervreemding en onechtheid van de 'american way of life' aan de kaak stelden. Zo werd een oogschijnlijk onschuldig medium tot een langzaam aflopende tijdbom onder de opvoeding van de amerikaanse jeugd in de ideologie van de 'Great Society', zoals wij die thans weer kennen uit de toespraken en de daden van Ronald Reagan. Er was toen één man, die zich geroepen voelde om deze bom onschadelijk te maken, al is het onduidelijk, of hij de werkelijke maatschappelijke bedreiging van de EC-comics onderkende.

De inmiddels bijna ook al legendarische psychiater Fredric Wertham raakte opmerkzaam op het feit, dat klantjes in zijn praktijk van jeugdige delinquenten zo graag en zo vaak comicbooks lazen. Waarschijnlijk niet meer of minder dan hun niet-criminele leeftijdgenoten, maar hij ging op zoek naar een verband tussen criminaliteit en het lezen van comicbooks. Later heeft hij soortgelijke verbanden gelegd tussen criminaliteit en het zien van films, tv-series en andere media, wat al aangeeft, dat comicbooks ook in zijn ogen geen specifieke plaats hebben in het veroorzaken van minder gewenst gedrag bij jongeren.

In zijn boek *Seduction of the innocent,* verschenen in 1954, voert hij een kruistocht tegen de comicbooks in het algemeen – niet speciaal tegen EC – die verstrekkende gevolgen zal hebben. Het boek trekt grote aandacht en is aanleiding tot een onderzoek van een commissie van de overheid. De hele comicbook-industrie – met toentertijd een verkoop van 90.000.000 exemplaren per maand! – wankelt op zijn grondvesten. Uitgevers gaan ertoe over

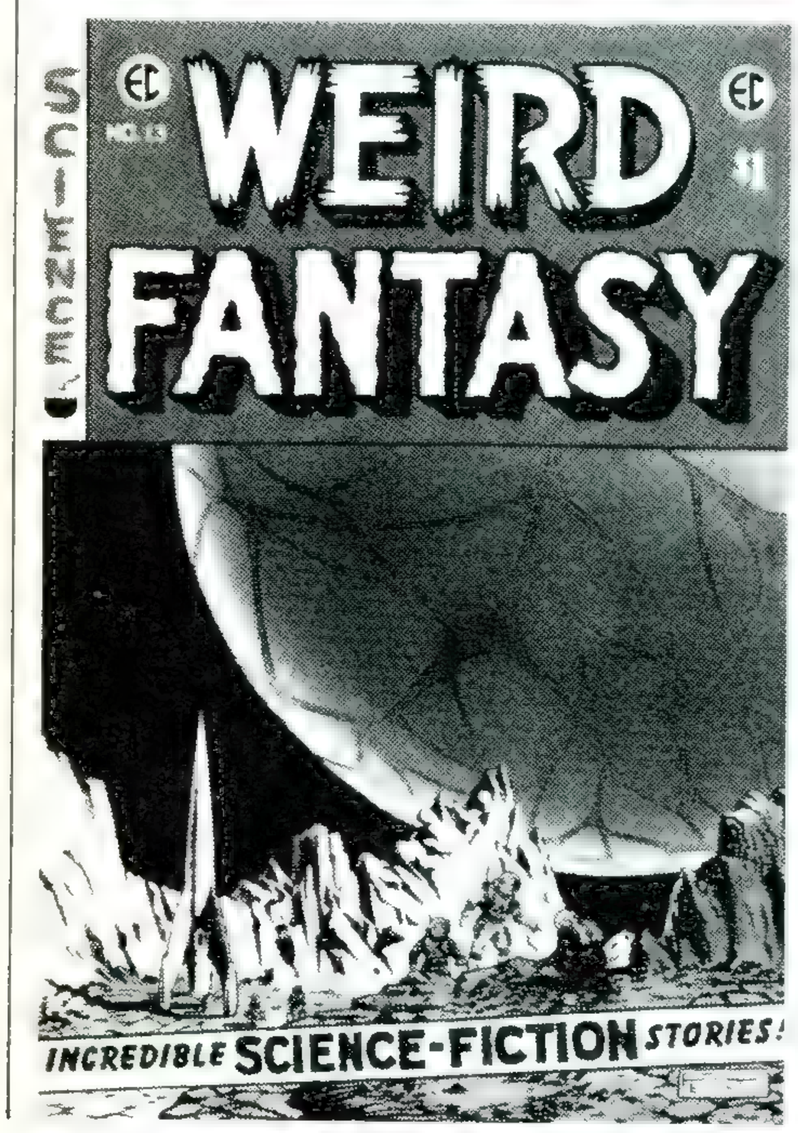

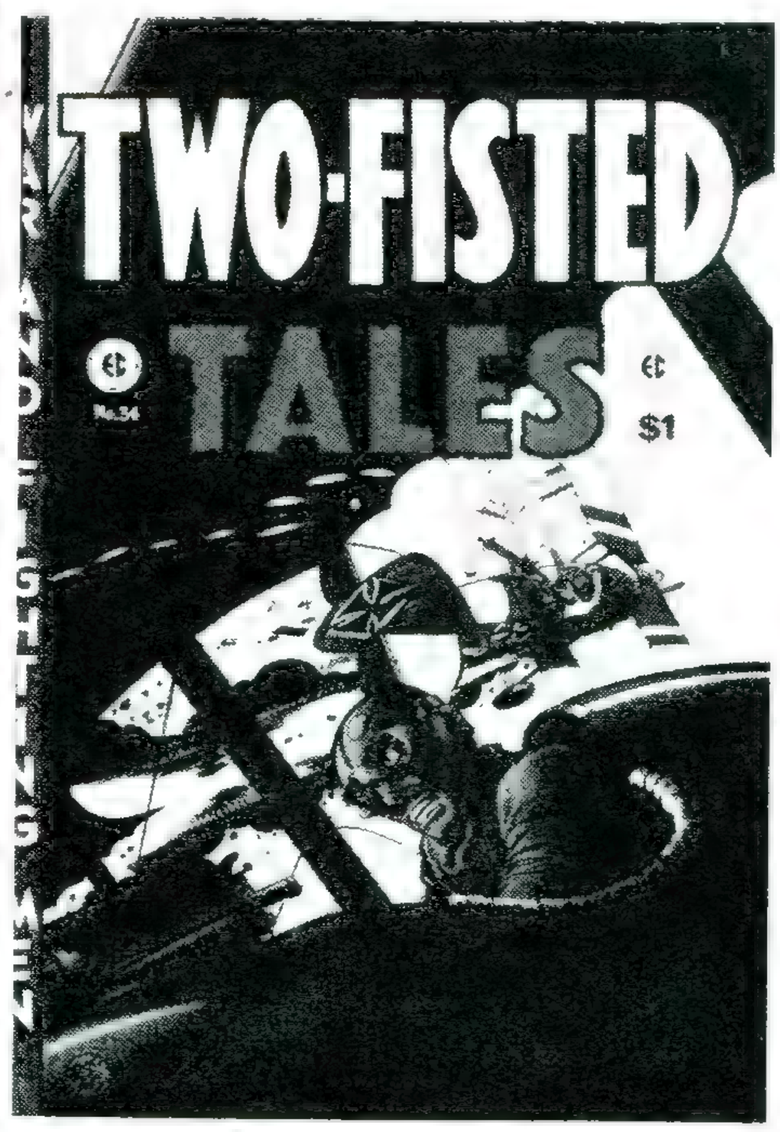

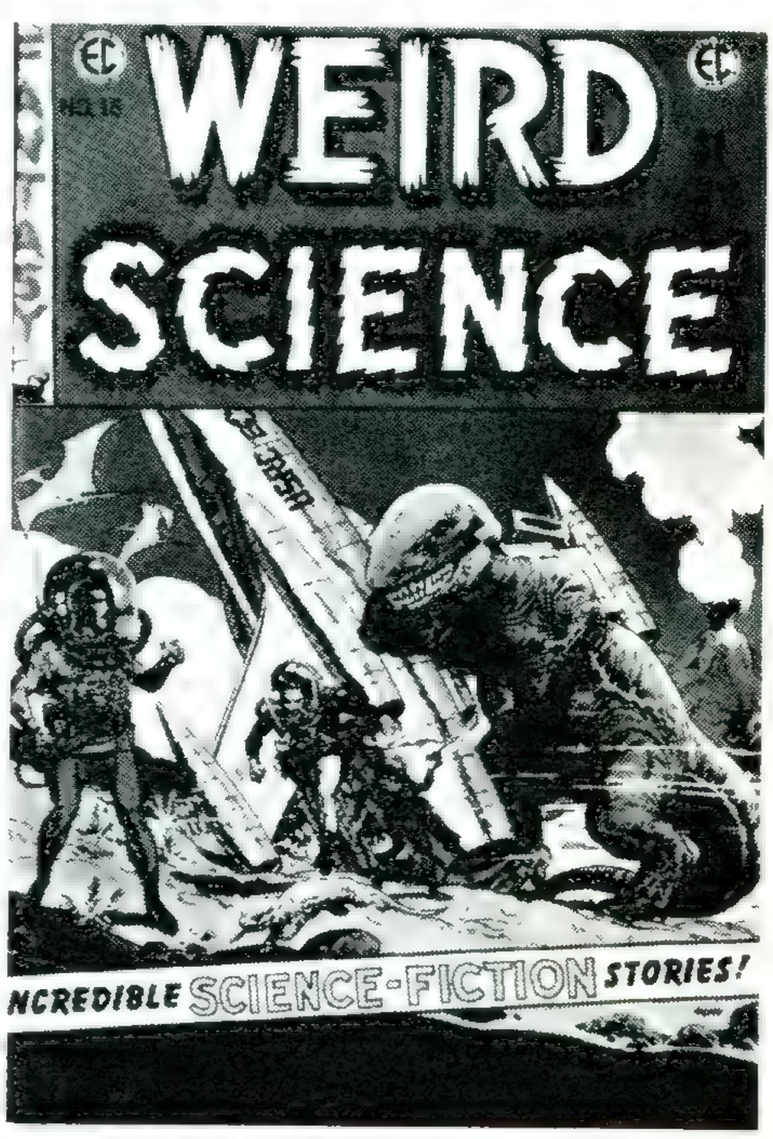

zelf een soort censuur op geweldadige en misdadige scènes aan te brengen door het invoeren van de zogenaamde 'Comics Code'. De meeste comicbooks, vooral die van de superhelden als Superman en Batman, konden deze ingreep wel overleven, maar voor de EC-comics was het dodelijk. Na een jaar lang voortdabberen met nieuwe series als *Valor, Impact, M.D. Piracy, Psychoanalysis, Aces High* en *Extra!* bleek de invoering van de Code de angel, en daarmee ook de aantrekkingskracht uit EC gehaald te hebben. Een traditie ging ter ziele. Alleen Mad, waarin op speelse wijze bekende strips en beroemde verhalen werden geparodieerd, overleefde de aanval. Het werd verder op magazine-formaat uitgebracht, waarmee men niet gebonden was aan de toestemming van de Code. Mad oogste 25 jaar lang wereldwijd succes, maar een kleine groep verstokte liefhebbers, die zichzelf liefkozend 'EC-fan-addicts' noemden, bleef de wereld van de vroegere EC-verhalen in stand houden middels nieuwsbrieven en fanzines.

EC Herleeft!

Eind zestiger, begin zeventiger jaren onstond er weer een grotere belangstelling voor de oude EC-strips. Dat de 'american way of life' niet alleenzaligmakend is, werd toen ook in andere media een topic. Vooral de Vietnamoorlog werkte als eye-opener voor veel amerikanen en ook westeuropeanen. De undergroundtekenaars vonden in de EC-comics een onuitputtelijke bron van inspiratie voor hun maatschappijkritiek. Uitgever James Warren zag in het veranderde klimaat mogelijkheden om strips in de EC-stijl weer tot leven te wekken. In eerste instantie wist hij zelfs een groot deel van de voormalige tekenaars te krijgen voor zijn bladen *Creepy, Eerie* en *Blazing Combat,* zoals Johnny Craig, Reed Crandall, George Evans, Frank Frazetta, Joe Orlando, John Severin, Al Williamson en Wallace Wood. Maar de snee was er uit. Zonder de bezielende invloed van mensen als Kurtzmann en Feldstein bleek het niet meer te lukken. Ook het aantrekken van jongere tekenaars, die zich op de EC-traditie baseerden, zoals Jeff Jones, Roger Brand, Berni Wrightson en Richard Corben, bracht geen soelaas, hoewel enkele van hen zeer succesvol zijn geworden. De oude fans roerden zich nog eenmaal en hun aantal groeide aan met herontdekkers en nieuwe fans. In 1972 werd er een grote EC-fan-addict-convention gehouden onder het motto: 'EC lives!', en er kwam een prachtig tijdschrift over EC tot stand, *Squa Tront,* waarvan inmiddels acht nummers zijn verschenen. Er verschenen een aantal prachtige portofolio's met herdrukken van EC-verhalen, en er werd een start gemaakt met een reprint-serie van de oude comics.

Een definitieve heruitgave van alle EC-verhalen is inmiddels in gang gezet. De amerikaan Russ Cochran kreeg van EC-eigenaar William Gaines gedaan, dat al het belangrijke werk – voor de kenners: de New Trend en de New Direction Comics herdrukt mag worden. Inmiddels zijn vijf series herdrukt: Weird Science, Tales from the Crypt, Weird Fantasy, Two Fisted Tales en, recent Shock SuspenseStories. De uitvoering van de herdrukken is prachtig: vijf of zes deeltjes in een luxe gebonden album met reprodukties van de omslagen in kleur en van de verhalen in zwart/wit. Dit laatste blijkt de kwaliteit in veel gevallen ten goede te komen. Per serie zijn de albums verpakt in cassettes. De prijzen van de cassettes zijn gepeperd, tussen de 150 en 250 gulden, maar voor een originele EC-comic moet tegenwoordig ook al 100 à 200 gulden worden betaald. De cassettes worden in Nederland geïmporteerd door Atlantis en sommige stripspeciaalzaken, als Lambiek. Bij direkte import kunnen de prijzen iets lager uitvallen. ■

Kinderen van MORGEN

ZO BEGON HET. DE EERSTE GOLF BOMMENWERPERS KWAM OP 4 JULI 1954 OM NEGEN UUR. NIEMAND HAD VERWACHT, DAT ZIJ *ZOVEEL* ATOOMBOMMEN ZOUDEN AFGOOIEN...

IK ZAT 250 METER ONDER DE GROND OP HET MOMENT VAN DE AANVAL. IK WAS IN EEN LOODMIJN VLAK BIJ MIJN HUIS AFGEDAALD...

IK WAS TOEN NOGAL AMBITIEUS... IK STUDEERDE MIJNBOUW. IK DACHT DAT IK EEN HOOP KON LEREN DOOR OP EEN NATIONALE FEESTDAG IN DE MIJN AF TE DALEN ALS ER NIEMAND WAS.

OMDAT IK DE HELE DAG ZOU BLIJVEN, HAD IK ETEN EN DRINKEN BIJ ME...

ZONDER ELEKTRICITEIT KON IK GEEN DRILBOOR GEBRUIKEN. MET HOUWEEL EN SCHOP MOEST IK WERKEN. IK HAD GEEN RUG MEER OVER...

HET KOSTTE ME VIER DAGEN. TOEN IK EINDELIJK WEER BUITEN STOND, WAS IK DE UITPUTTING NABIJ...

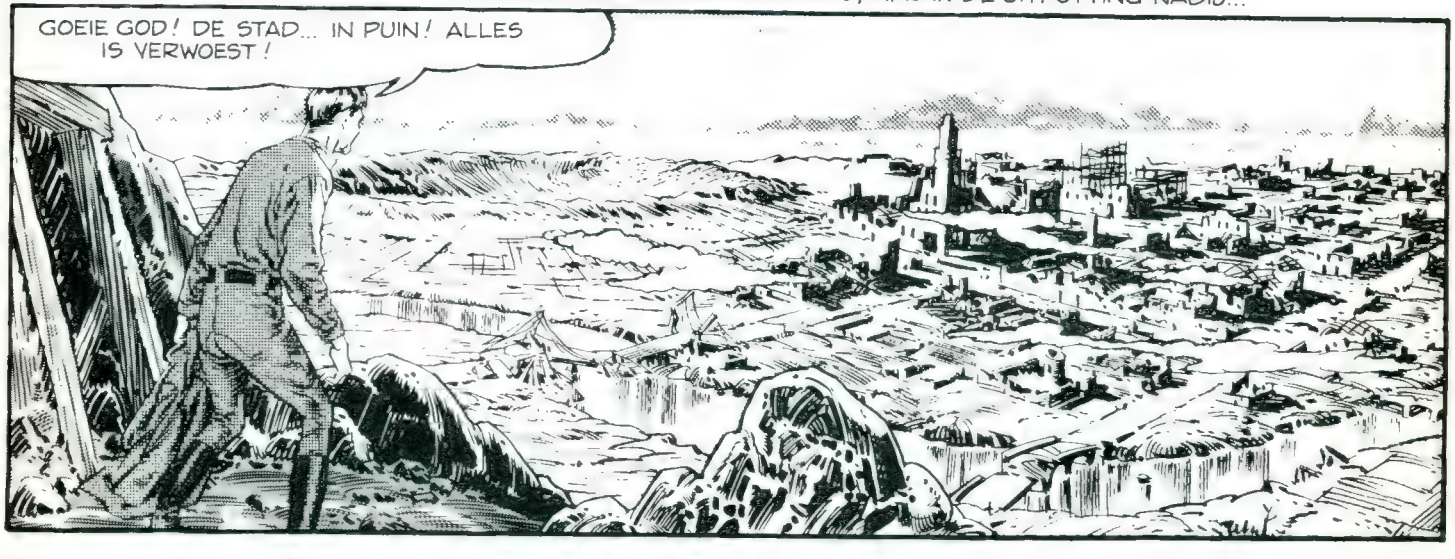

VAN GROEPJES MANNEN DIE DE PUINHOPEN AAN HET BESPROEIEN WAREN MET CHEMICALIËN, HOORDE IK...

@#XW!!S VIELEN ONVERHOEDS AAN! EEN SYSTEMATISCH BOMBARDEMENT! ALLES IS VERWOEST!
MILJOENEN ZIJN DOOD! MILJOENEN VERBRAND! WIJ ONTSMETTEN DE RADIO-ACTIEVE GEBIEDEN!

EN DE OORLOG?
VOORBIJ. NA DE EERSTE AANVAL NAM ONZE LUCHTMACHT WRAAK. WE HEBBEN ZE VAN DE KAART GEVEEGD MET WATERSTOFBOMMEN EN WONNEN.

JA, HET WAS VOORBIJ. EEN OORLOG VAN VIER DAGEN. WE HADDEN GEWONNEN, ZEI MEN. IK DENK NIET DAT ER IEMAND GEWONNEN HAD. VERWOESTING EN PUINHOPEN, NIETS ANDERS...

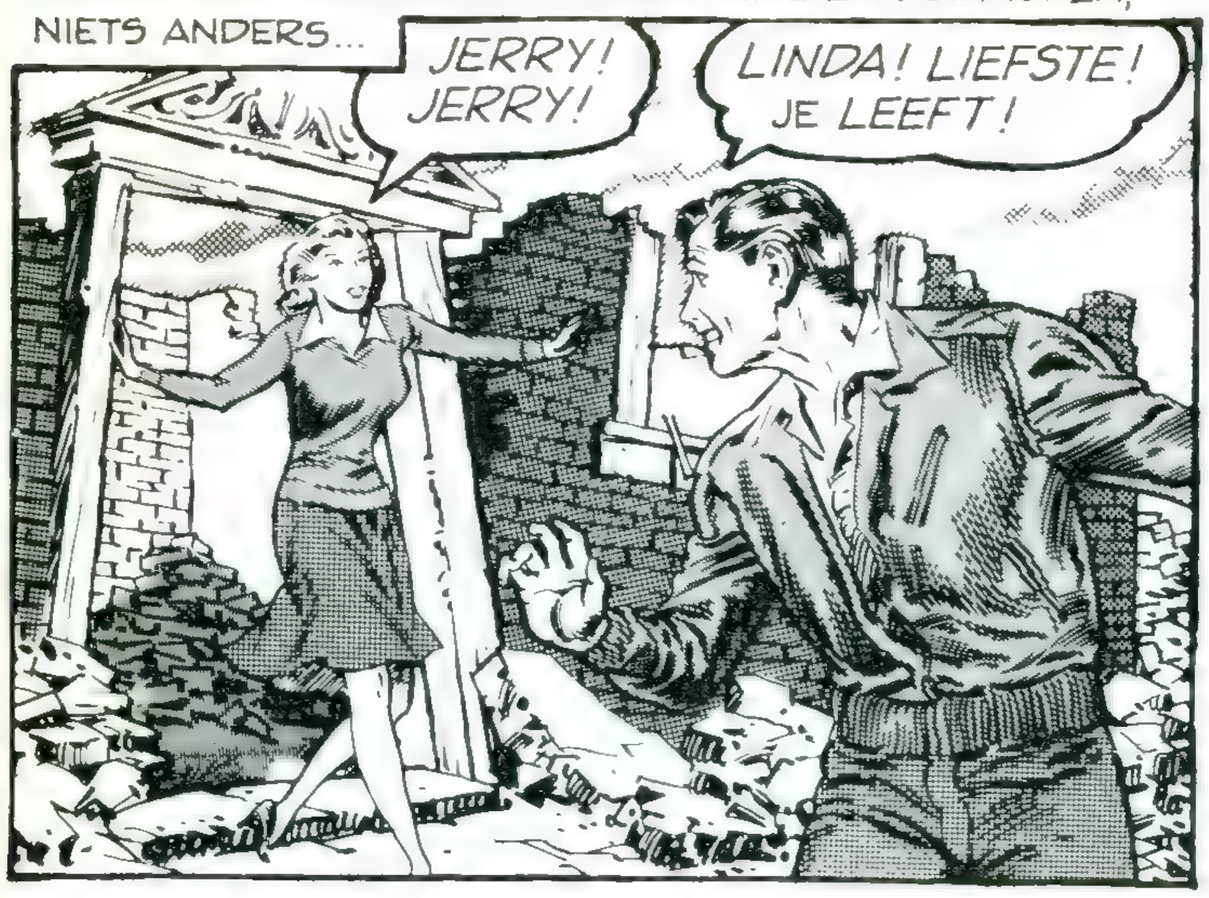

LINDA... LEEFDE! GOD ZIJ DANK! TOT IK HAAR VOND, WAS ER NOG MAAR WEINIG OM VERDER VOOR TE LEVEN...

LINDA EN IK TROUWDEN. ER GING EEN JAAR VOORBIJ. WAT VERWOEST WAS WERD VERVANGEN DOOR PRACHTIGE NIEUWE GEBOUWEN. HELE STEDEN WAREN HERBOUWD. WE WERKTEN SNEL AAN EEN VOLLEDIG HERSTEL...

DE AFDELING DELFSTOFFEN VAN DE V.N. BOOD ME EEN FIKS BETAALDE BAAN AAN... ZOEKEN NAAR URANIUM IN ZUID-AMERIKA...

HET SPIJT ME, LIEFSTE. IK SCHRIJF WEL, DAT IK NIET...
JE SCHRIJFT, DAT JE HET AANNEEMT! IK RED ME WEL, JERRY. VIJF JAAR IS NIET... TE... SNIK... LANG.

ZO LIET IK MIJN VROUW EN AANSTAAND KIND EN DE WEDEROPBOUW ACHTER ME OM URANIUM TE GAAN ZOEKEN IN HET AMAZONE-GEBIED...

WE HADDEN URANIUM GELOCALISEERD MET MEET-APPARATUUR. WE ZOUDEN HET ONTGINNEN, EEN VLIEGVELD AANLEGGEN EN HET LATEN HALEN...

WE BOUWDEN EEN KAMP IN DIE GODVERLATEN, ZIEKMAKENDE, VOCHTIGE JUNGLE EN BEREIDDEN ONS VOOR OP EEN VIJFJARIG VERBLIJF...

EENS PER MAAND WERDEN WE PER VLIEGTUIG BEVOOR-RAAD. DAN KWAM OOK POST. HET VORMDE ONS ENIGE KONTAKT MET DE BUITENWERELD...

HE, JONGENS! IK BEN VADER GEWORDEN. OP 17 JUNI. FELICITEER ME MAAR!
HET KIND IS ANDERS AL VIJF MAANDEN! JONGEN OF MEISJE?
WAT IS ER, TIM?

DAT IS GEK! LINDA HEEFT HET ER NIET OVER! ZEKER ZO VERRUKT, DAT ZE DAT VERGETEN IS! ZE... HÉ, TIM!
WAT IS ER, TIM?
HELEN! MIJN VROUW! ZE... SLIK... IS DOOD!

ARME TIM. HIJ WILDE ONTZETTEND GRAAG WEG. MAAR HET VLIEGVELD WAS NOG NIET HALF KLAAR.
EEN MAAND LATER...

TIM WAS DE EERSTE. DAARNA VOLGDEN DE ANDEREN VAN DE GROEP, ÉÉN VOOR ÉÉN. VLAK VOOR HIJ STIERF, VERTELDE DOKTER ANSEN ME ...

JA, OOK DE MENSEN THUIS. ALLEMAAL! IEDEREEN WAS BLOOTGESTELD! WEET JE NOG MET WELKE PRECISIE ZE AANVIELEN? IEDEREEN WAS BINNEN HET BEREIK VAN DE STRALING. IEDEREEN ZAL STERVEN, VROEG OF LAAT!
O, GOD! NEE...

DOKTER ANSEN HAD GELIJK. HIJ STIERF KORT DAAROP. WE WAREN AL VIER JAAR IN HET OERWOUD EN DIE MAAND KWAM HET BEVOORRADINGSVLIEGTUIG NIET OPDAGEN.

ZOU... ZOU IEDEREEN DOOD ZIJN? BEN IK DE ENIGE OVERLEVENDE? HOE KAN DAT? WAAROM GA IK NIET...? O GOD... DE LOODMIJN! IK WAS BESCHERMD TEGEN STRALING!

IK WACHTTE NOG ÉÉN MAAND, MAAR HET VLIEGTUIG KWAM NIET, EN IK BESLOOT HET TE PROBEREN EN DOOR DE JUNGLE TERUG TE KEREN NAAR DE BEWOONDE WERELD...

HET KOSTTE ME DRIE JAAR OM ME EEN WEG TE BANEN UIT DIE VRESELIJKE WERELD. HET LIJKT ONBEGRIJPELIJK, MAAR IK LEGDE IN DIE TIJD NAUWELIJKS DUIZEND KILOMETER AF...

ER HEERSTE EEN LUGUBERE STILTE. OVERAL VERBLEEKTE BOTTEN, KAALGEVRETEN DOOR HET ONGEDIERTE...

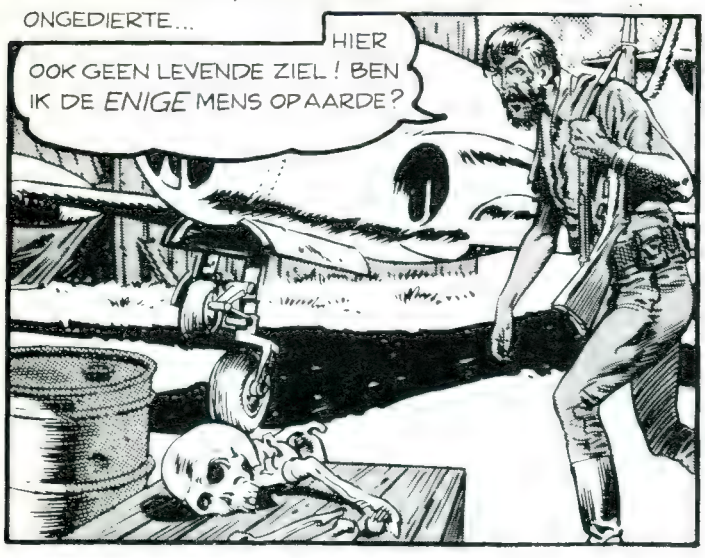

HET VLIEGTUIG WAS NOGAL AANGETAST DOOR DE SLECHTE ATMOSFEER, MAAR DE MOTER SLOEG AAN TOEN IK HET PROBEERDE. IK ONTDEKTE EEN PAAR VATEN BENZINE EN VULDE DE TANKS...

IK HAD WEINIG BENUL VAN NAVIGATIE, MAAR TOEN IK CUBA EN FLORIDA HERKENDE, WAS IK IN STAAT DE KUST TE BEREIKEN EN NAAR MIJN STAD TE VLIEGEN. SPOEDIG ZAG IK MIJN WOONPLAATS ONDER ME...

IK LANDDE OP HET VLIEGVELD. HET WAS VERLATEN. DE MENSEN, DIE IK UIT DE LUCHT GEZIEN HAD, WAREN NERGENS TE ZIEN...

TOEN IK HET HOOFDGEBOUW NADERDE, STOND IK PLOTSELING AAN DE GROND GENAGELD...

MIJN WALGING VALT MET GEEN PEN TE BESCHRIJVEN... IK KOKHALSDE TOEN HIJ DICHTERBIJ KWAM...

WIE... WIE BEN JIJ? WAAR KOM JE VANDAAN?
WAAR VANDAAN? HIER NATUURLIJK, IK BEN HIER GEBOREN! MAAR JIJ? JIJ BENT PRE-NUCLEAIR! BEN JIJ NIET BESTRAALD.. ZOALS ONZE OUDERS?

BEN JIJ... MENSELIJK?
NATUURLIJK! DE PRENUCLEAIREN NOEMDEN ONS MUTANTEN! ZE ZEIDEN DAT DE STRALING HUN VOORTPLANTINGSCELLEN HAD AANGETAST. DAAR ZIJN WIJ HET RESULTAAT VAN. MIJN VADER EN MOEDER WAREN PRENUCLEAIREN, MAAR ZE ZIJN NU DOOD. ALLE PRENUCLEAIREN, BEHALVE JIJ!

ER KWAMEN ANDERE MUTANTEN BIJ STAAN...

ZOALS JE ZIET, ZIJN WE ALLEMAAL VERSCHILLEND! GEEN TWEE DEZELFDE! EN NIEMAND VAN ONS LIJKT OP PRENUCLEAIREN. MAAR OVER HET ALGEMEEN ZIJN WE GEESTELIJK NORMAAL. ALLEEN TWEE-HOOFDIGE MUTANTEN ZIJN: GEK... GESPLETEN PERSOONLIJKHEID, WEET JE.

IK KNOOPTE DE WAARSCHUWING VAN DE VRIENDELIJKE MUTANT IN MIJN OREN TOEN IK OP WEG GING NAAR MIJN VROEGERE HUIS. ONDERWEG ZAG IK NOG VEEL MEER VAN DIE VREEMDE SCHEPSELS...

NIEUWSGIERIG ALS DE PEST GING IK VERDER. IK GING DE STOEP OP VAN MIJN OUDE HUIS EN DUWDE DE DEUR OPEN...

VANUIT HET DONKER KWAM HET OP ME AF, GROMMEND EN KRIJSEND. HET HAD *TWEE HOOFDEN*...

EEN GEWAARSCHUWD MAN TELT VOOR TWEE! IK TROK MIJN PISTOOL EN SCHOOT. HET VIEL VOOROVER VOOR ME NEER...

TOEN ZAG IK DE FOTO'S OP DE SCHOORSTEENMANTEL. DE ENE WAS IK ZELF. DE ANDER... WAS...

LINDA... MET EEN *TWEE-HOOFDIGE BABY* OP SCHOOT... ER STOND OP: '*DE KINDEREN... ZES MAANDEN OUD!*'

IK DRAAIDE HET LIJK OM. TWEE PAAR OGEN STAARDEN ME AAN MET EEN GLAZIGE BLIK. DE *GELIJKENISSEN* WAREN *TREFFEND*...

DIT VERHAAL IS EEN HERTEKENDE VERSIE VAN 'CHILD OF TOMORROW' DOOR AL FELDSTEIN UIT WEIRD FANTASY Nº 5 (JAN.-FEB. 1951). DEZE VERSIE WERD GEMAAKT VOOR THREE-DIMENSIONAL EC-CLASSICS Nº 3 DOOR REED CRANDALL, DAT ECHTER NOOIT IS UITGEKOMEN. HET VERSCHEEN EERDER IN SQUA TRONT Nº 4 IN 1970.

©WILLIAM M. GAINES

VERTALING: JAC DREWES; LETTERING: ERNST POMMEREL

Nieuws

Nieuwsredaktie: Har Brok en Hans van den Boom.

Bijdragen voor deze rubriek in de vorm van folders, knipsels, recensie-exemplaren, fondslijsten, brieven enzovoorts graag naar het **redaktiesekretariaat, Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam.**
De bijdragen in de Nieuwsrubriek zijn, voor zover niet door anderen ondertekend, samengesteld door de nieuwsredaktie.

ALGEMEEN

Wraak!
De Reporter, dagblad voor stripminnend Nederland, start in nummer 17 van 13 oktober (er schijnen 2 nummers 17 te zijn) de strip *Wraak!* in authentieke Dick Bosstijl door Mat, een pseudoniem waarachter naar verluidt Dick Matena schuilgaat. *De Reporter,* met uiterst aktueel stripnieuws, roddel, kuriosa en andere verrassende zaken is voor *f* 1,— dagelijks te koop bij Stripantikwariaat Lambiek, Kerkstraat 78 te Amsterdam (tel: 020-267543).

Brigand
In Leuven gesignaleerd een wat slordige zwart-wit uitgave van een stokoud Vandersteenverhaal, getiteld *De jonge Brigand.* Er bestaan 1000 eksemplaren a raison van BF 395,—. De uitgave is anoniem, dus meer gegevens kunnen we u ook niet verstrekken.

Leiden
De Leidse stripwinkel Dumpie verhuist wegens ruimtegebrek naar de Nieuwe Rijn, terwijl ook stripwinkel Superblook, gevestigd Groenesteeg 9a, uit zijn voegen begint te groeien. Voor alle volledigheid: de StripShop blijft gevestigd op de Aalmarkt. Met dank aan F. Karremans die ons deze gegevens verstrekte. Ook gegevens over stripzaken in andere steden zijn zeer welkom.

A.B.O.S.
Bingo in de stad is een avontuur van een Afrikaanse jongen, getekend door Mongo Sise. Het album wordt uitgegeven door de Dienst Informatie en Public Relations van het algemeen bestuur voor ontwikkelingssamenwerking (ABOS), Marsveldplein 5, bus 57, te 1050 Brussel. Het is in elk geval kosteloos verkrijgbaar voor leerkrachten die het wensen te gebruiken als uitgangspunt voor discussies over het dagelijkse leven in de Derde Wereld.

Hermans
'Fatsoenshalve' heeft het bestuur van het CJP het door haarzelf uitgegeven boek *De doka van Hercules* door W.F. Bernards te laten vernietigen. Achter het pseudoniem Bernards gaan schuil Kees Maas en Willem Wisselink van het kunstenaarskollektief De Enschedese School, terwijl het geheel een persiflage is op W.F. Hermans' *De donkere kamer van Damocles.* Het feit dat er geen overleg geweest is met W.F. Hermans én ondermaatse kwaliteit gaven de doorslag om bijna alle 7000 eksemplaren te vernietigen. Stripantikwariaat Lambiek wist desondanks op een aantal eksemplaren beslag te leggen (à *f* 12,95). De makers overwegen nu een tweede druk in eigen beheer.

Stripfestival '81
Van 28 tot en met 30 december 1981 (maandag t/m woensdag) presenteert Van Os Productions een driedaags stripfestijn in het Bokscentrum, Edisonstraat 12 te Dordrecht, dagelijks van 10 tot 17 uur: entree *f* 1,—. Voor dat geringe bedrag kan men van nabij aanschouwen de striptekenaars Martin Lodewijk, Carry Brugman, Frans Piët, Robert van der Kroft, Marc Sleen, Henk Kuijpers, Dick Bruijnesteijn en Theo van den Boogaard om er maar eens een paar te noemen, inklusief de haast niet uit de stripwereld weg te denken levende stripfiguren IJf Blokker en Sjefke van Oekel. Voorts is er een tentoonstelling over de geschiedenis van het Nederlandse beeldverhaal, ingericht door Willem in 't Hout, een tekenwedstrijd, doorlopende vertoning van tekenfilms op video (o.a. Kuifje), een stripveilig onder leiding van Arie de Koff. Stripantikwariaat Old Comic House en stripwinkel Sjors zijn eveneens aanwezig en medeverantwoordelijk voor deze manifestatie. Het is de bedoeling om bij voldoende belangstelling dit Dordtsche gebeuren jaarlijks te laten plaatsvinden. Inlichtingen: Arco van Os, tel.: 010-213526.

Vertalingen
Zojuist verscheen de uitgave *Het Nederlandse boek in vertaling 1980* bij de Staatsdrukkerij dat werd samengesteld door E. van Raan. Per taalgebied worden daarin de volgende strips vermeld:
Deens: H. Kresse: *Slavejægerne* (Indianen 7), J. Kruis: *Birte, Bent og Børnene,* H. Kuijpers: *Mesterværket* en P. de Smet: *Al magt til Generalen;*
Duits: H. Kresse: *Das Urteil des Goldes* (Indianen 7), W. Vandersteen: *Thil Ulenspiegels Abenteuer I. Der Aufstand der Geusen.*
Fins: B. de Moor: *Arvoituksellinen herra Barelli* (Geheimagenten), *Barelli ja jurottava Buddha* (Boze Boeddha) en *Barelli ja merirosvoradio* (We gaan naar Zee).
Frans: B. de Moor: *L'Invisible* (sic!) *Armada II,* M. Sleen: *Nero* delen 65-67, W. Vandersteen: *Bessy* 139, *Suske en Wiske* 177-178, *Jerom* 78, 83-85, *Robert en Bertrand* 33-36.
Portugees: H. Kresse: *O ouro des montanhas* (Indianen 6).
Zweeds: H. Kresse: *Gemjägarna* (Indianen 7), W. Vandersteen: *Suske en Wiske* delen 20 (?), 54, 68, 9, 120, 130, 165 en 174.

Lilliputbibliografie
Zeer belangwekkend voor stripverzamelaars en andere liefhebbers is uitgave *Lilliputuitgaven, Piccolos/ Großbände* door Jan Hermens. Het 196 bladzijden tellende boek bevat een titelopgave van alle Duitse en Nederlandse lilliputuitgaven uitgegeven door Walter Lehning Verlag, Hannover en in Nederland verspreid door Van Ditmar. Prima en goed verzorgd werk, van een heldere inleiding voorzien, dat te bekomen is door *f* 17,50 over te maken op postgiro 2930888 ten name van J. Hermens, Rooddorpstraat 5 te 5913 TD Venlo.

Bucquoy
De sinds enige tijd uiterst aktieve scenarist J. Bucquoy uit België vestigde zijn reputatie in Nederland met het album *Het 'Bal du Rat Mort'* en op een ander front met zijn hoofdredakteurschap van het stripblad *Spetters.* Met *Rat Mort*-tekenaar J.-F. Charles realiseerde hij inmiddels de western *Les pionniers du nouveau monde,* met Tito maakte hij het album *Jaunes,* dat binnenkort in Nederlandse vertaling uitkomt met toegevoegde informatie over het in dat verhaal een belangrijke rol spelende 'rexisme', terwijl bij Glénat alweer uitkwam het tweede deel van *Jaunes,* getiteld *Gérard le Diable* (zo Vlaams als het maar kan en bekend door Marc Sleen). Een nieuw jong talent waarmee Bucquoy samenwerkt is Santi. Van deze kombinatie verscheen inmiddels het album *Camp de réforme B,* gedeeltelijk voorgepubliceerd in *Spatial* 12.

BLONDIE HUILT
Eind oktober 1981 is op 64-jarige leeftijd overleden James Raymond, de tekenaar die al meer dan 40 jaar de strip Blondie tekende. De door de jaren heen uiterst succesvol gebleven strip waarin de belevenissen van het echtpaar Dagwood en Blondie Bumstead op komische wijze in beeld werden gebracht, verscheen in 1800 kranten in 55 landen. Raymond was 17 jaar toen hij als assistent-striptekenaar in dienst trad bij Chic Young, de schepper van Blondie. Pas in 1973 toen Chic Young overleed en James Raymond de strip voortzette met Young's zoon Dean, kreeg hij de eer voor zijn jarenlange werk en mocht hij zijn naam onder de strip zetten. Lang heeft hij er niet van kunnen genieten. Raymond was al geruime tijd ongeneeslijk ziek, maar bleef desalniettemin tot een week voor zijn dood in zijn huisstudio in Boynton Beach, Florida, doortekenen aan de strip.

(B. J. Miller)

DICK TRACY
Gedurende de eerste 24 jaar van zijn leven kreeg hij 27 kogels te incasseren en liep hij talloze levensgevaarlijke verwondingen op in zijn strijd met Flattop, The Mole, Mumbles, The Brow, B-B Eyes en Pruneface. Maar Dick Tracy, de allereerste stripdetective die dit jaar zijn 50 Jarig jubileum viert was hen altijd te slim af. En dat betekent ook feest voor schepper Chester Gould, nu 80 jaar oud en met pensioen in zijn riante woning in Woodstock, Illinois. Gould liet zijn spijkerharde detective na een 18 jaar durende verloving, trouwen met de blonde Tess Truehart. Gould: 'Langzamerhand veranderde Tracy en op het laatst was hij een stuk knapper dan toen ik hem in 1931 tekende'. In 1977 droeg Gould zijn strip officieel over aan zijn twee opvolgers: Rick Fletcher en Allan Collins, nadat hij 46 jaar, twee maanden en 21 dagen zelf aan de strip had gewerkt. Gould is tamelijk ontevreden als hij zijn onvervaarde stripheld van vroeger terugziet. Hij meent: 'Vanaf het begin heb ik Tracy getekend als een handhaver van recht en orde. Maar tegenwoordig maakt Tracy deel uit van een soap opera. Het is geen strip meer die me aanspreekt. Ik lees hem wel, want daarvoor heeft hij mijn leven teveel beïnvloed, maar iedere dag ben ik opnieuw teleurgesteld. Daar is Tracy geen 50 jaar voor geworden!'

(B. J. Miller)

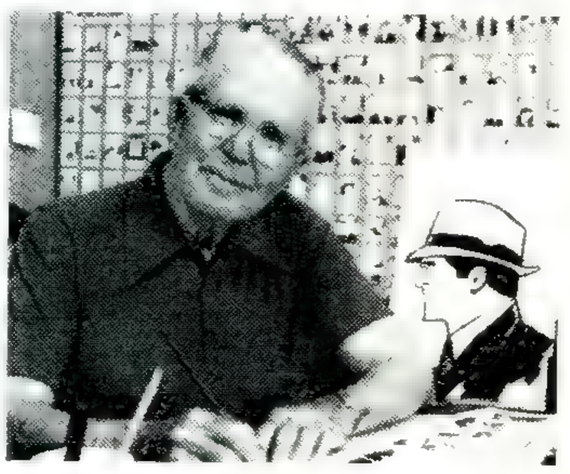

AGENT 327

Het familieblad vol sensatie, sarcasme en wereldleed, Panorama, is in haar 46e nummer (13 november 1981) van start gegaan met Martin Lodewijk's successtrip Agent 327. De eerste episode van de nieuwe strip 'De rest van de wereld min één' beslaat liefst 14 pagina's en kan daarmee ongetwijfeld in het Guinessboek of World Records als zijnde de langste episode van een stripverhaal ooit in een familieblad geplaatst. Betekent de publicatie in Panorama dat Lodewijk zich op een ander publiek gaat richten, een gedachte die versterkt wordt door enkele zeer laag gedecolleteerde, wulpse dames die in de strip rondlopen? 'Geen denken aan', aldus Lodewijk, 'ik zou het niet kunnen. Ik ga gewoon op de oude voet voort. Als ik me plotseling op een ander publiek zou gaan richten, zou ik waarschijnlijk erg gedwongen gaan tekenen. De strip blijft gewoon leesbaar voor de kinderen die Eppo lezen, alswel voor de oudere lezersgroep van Panorama. Dat hoop ik en verwacht ik tenminste wel'.

(K.d.B)

DURE HELDEN

Ondanks zijn rijke fantasie is de Amerikaanse kunstenaar Andy Warhol toch voornamelijk rijk geworden met afbeeldingen, voorwerpen en vormen die anderen al voor hem bedacht hadden. Hij werd wereldberoemd met zijn tot gigantische proporties uitvergrote schildering van een blikje Campbell-soep. Hij houdt ervan de wereld van de doorsnee-Amerikaan te laten zien aan de hand van hun mythen, helden en hun dagelijkse consumptiepatroon. Hijzelf is dan ook langzamerhand een symbool geworden, een exponent van de nieuwe consumptiemaatschappij, de mediaverheerlijking, de plastic mensen, de geschminkte en opgespoten grootheden.

Warhol zegt met zijn kunstwerken de stupiditeit van de zogenaamde kunstverzamelaars te testen. Mensen die alles kopen wat de mode voorschrijft, wat 'hot' is en helemaal 'in'. Meestal leverde deze tests hem fikse geldbedragen op. Zijn laatste test is in zijn serie zeefdrukken onder de titel 'Myths'.

De beroemdheden die hij voor deze serie gebruikt heeft, zijn: Mickey Mouse, Superman, Dracula, Uncle Sam, Mammy, The Witch en The Star (hiervoor poseerde Greta Garbo als Mata Hari). Dat het een dure test is mag blijken uit het feit dat de ongesigneerde zeefdrukken $ 35.000 per stuk kosten. De belangstelling voor Warhol's 'kunstwerken' tijdens de eerste expositie in Hannover (Duitsland) bleek overweldigend. De catalogus waarin het Warhol-werk is terug te vinden kost 34 DM. Te bestellen bij Galerie im Lembachhaus te München.

(K. de B.)

UITGEVERIJEN

Dupuis

Met speciale publiciteit verscheen het twaalfde album van de reeks Minimensjes door Seron, getiteld *De Wesp*. De Mini-mensjes doken ongeveer 15 jaar geleden voor het eerst op in het blad *Robbedoes*. Om dit feit te vieren bezorgde Dupuis zijn vaste kontakten het piepkleine *Het grote mini-mensjes boek*, waarbij verpakt een heuse meteoriet die, zoals bekend, de oorzaak is van het geringe formaat van de mini-mensjes. Voor 1982 staat alweer aangekondigd het album *De gevangenen van de tijd*.

In het eerste kwartaal van 1982 bedelft uitgeverij Dupuis zijn lezers met het volgende aanbod, te laat voor Sinterklaas, maar op zichzelf genomen al de moeite van aanschaf waard:

— *Globetrotters* (Bollie en Billie nr 19) door Roba;

— *Het Geelbekkenescadrille* (Woefie nr 2) door Blesteau;

— *Naar de maan* met 9 korte avonturen van Jaap (nr 5) door Deliège, Julos en Didgé;

— *Mevrouw Sans-Gêne* in de nieuwe reeks Slemper en Slof 'genant, spannend én vrolijk' door Sandron en Cauvin(!);

Surcouf, schrik der oceanen (Geschiedenis in Beeldverhalen nr 12), een nu bereikbare klassieker van Charlier en Hubinon;

— de herdruk *Het huis aan de overkant* (Sophie nr 6) door Jidéhem;

Mensenjacht (Flip Flink nr 11) door Charlier en Paape;

— *Sombere dagen* (Frommeltje en Viola nr 2) door Histaire;

— *Lijfwachten in Hollywood* (Sammy nr 15) door Berck en Cauvin;

De Chinese puzzel (Jakke en Silvester nr 13 in de reeks Jeugdzonden) door Walthéry op scenario van... Peyo, Gos en Derib;

De zoon van Honderdman (herdruk van De Timoers nr 6 uit 1958);

— *Prooi en schaduw*, het 12de album van Yoko Tsuno door R. Leloup;

— *De dolle school*, herdruk van het eerste album van Meneer Kweeniewa en Geniale Olivier door Jacques Devos;

— *Robbedoesalbum nr 160* (gebonden, *f* 15,—);

De zaak Barnes (jazeker, Jan Kordaat nr 4) door Jijé;

— *Vergeten planeet* (Thärn nr 4) en de vijfde Lucky Luke luxe-bundeling met de verhalen 13, 14 en 15 door Morris (*f* 19,95).

Prijs per album, tenzij anders vermeld, *f* 6,25.

Deligne

Behalve met het suksesvolle en recent in Brussel met de Prix Oscar-Désiré Vanden Muyzelwinkel de la bande dessinée la plus belge de l'année '81 onderscheiden album *Het 'Bal du Rat Mort'* beweegt Editions Michel Deligne zich niet op de Nederlandse stripmarkt. Dat is spijtig, omdat Deligne al jaren moeilijk te verzamelen en kurieus stripwerk uitbrengt dat in Nederland ternauwernood verspreid wordt. Enfin, in het vierde album van de reeks Aventures de l'âge d'or brengt Deligne de nieuwe strip *Les pionniers du nouveau monde* van J.-F. Charles en Bucquoy: 20 pagina's realistische western, met daarnaast *Jean Valhardi* van Jijé, *Kaza* van Kline, *Jungle Jim* van Alex Raymond en nog veel meer in autentieke vierkleurendruk. Inlichtingen: 133, Chaussée de Louvain, 1030 Brussel, België.

Casterman

Nieuw bij Casterman *De toren van Babel* door Martin (Alex nr. 16), *De maanreis* door Simon Stem (Kapitein Ketchup nr. 2), *Een onbekende in de koelkast* door Godi (Diogenes de terriër nr. 3), *Moord in de Berm* door Sokal (Een enquête van inspekteur Canardo) en *De heer der duisternis* door Didier Comès, een verhaal uit 1974 dat door het zoekraken van een twintigtal platen nooit eerder verschenen, maar nu door Comès weer kompleet gemaakt is. Door de nieuwe golf piratenuitgaven van originele Kuifjealbums gedwongen, komt Casterman nog dit jaar zelf met de originele heruitgave van *Kuifje in de Sovjet-Unie* (BF 490,—), in het Frans uiteraard. Prijs per album *f* 5,95, ná 1 januari *f* 6,25.

Junior/CentriPress

Voor de liefhebbers verschenen *De bijenkorf* door Kraft, Wein, Esposito, Buscema en Chan (De Hulk nr. 18), *De lifter* door Byrne, Colan en Simons (De Hulk nr. 19), *Het nachtcommando* en *Van de dood gered* door Amador (?) en Gonzales (Tarzan superalbum nr. 7), *De terugkeer van de groene Trol* door Lee, Kirby, Mooney en Coletta (Spiderman nr. 9) en tenslotte *De Goudberg* door A. H. Palacios (De legende van Manos Kelly nr. 2).

(Advertentie)

STRIPWINKEL 'OMBROSIUS' AMSTERDAM

Oostenburgergracht 69 – Tel. 020-224680

Gesp. in stripweekbladen

Molukkenstraat 86 – Tel. 020-945969

Gesp. in Ned. en Eng. Comics

Ook een uitgebreid Antiquariaat.

Oberon

— Agent 327 deel 9, *De Gesel van Rotterdam,* door Martin Lodewijk. Eind 1980, begin 1981 (met hangen en wurgen) in *Eppo* gepubliceerd, nu gelukkig achter elkaar uit te lezen. Prijs *f* 6,25.

— *Vrienden voor altijd,* stripverhaal naar de nieuwe Disney tekenfilm The Fox and the hound, met in de hoofdrollen Frank en Frey. Disney-filmstrip deel 1 *f* 6,25

— Opa deel 4, *Op de vuist in Huize Roest Rust,* door Eddy Ryssack (voorgepubliceerd geweest in Eppo). *f* 6,25.

— De Generaal deel 8, *De Generaal geeft 'm van katoen,* door Peter de Smet. Prijs *f* 6,25.

— Tom Poes deel 20, *Het betoverde Schaakspel.* In dit album zijn opgenomen de verhalen *Het betoverde Schaakspel* en *Het land van Om,* die nog maar kort geleden in *Donald Duck* gepubliceerd zijn. *f* 6,25.

● Kinderen van de wind deel 3, *Handelspost Juda,* door François Bourgeon. Groot formaat, gekartonneerd, *f* 17,95.

● Willem Peper deel 4, *De Dimensiespiegel,* door Henk 't Jong. Deze reeks is in *Eppo* inmiddels beëindigd, Henk 't Jong tekent nu wapenschilden en dergelijke. Prijs *f* 6,25.

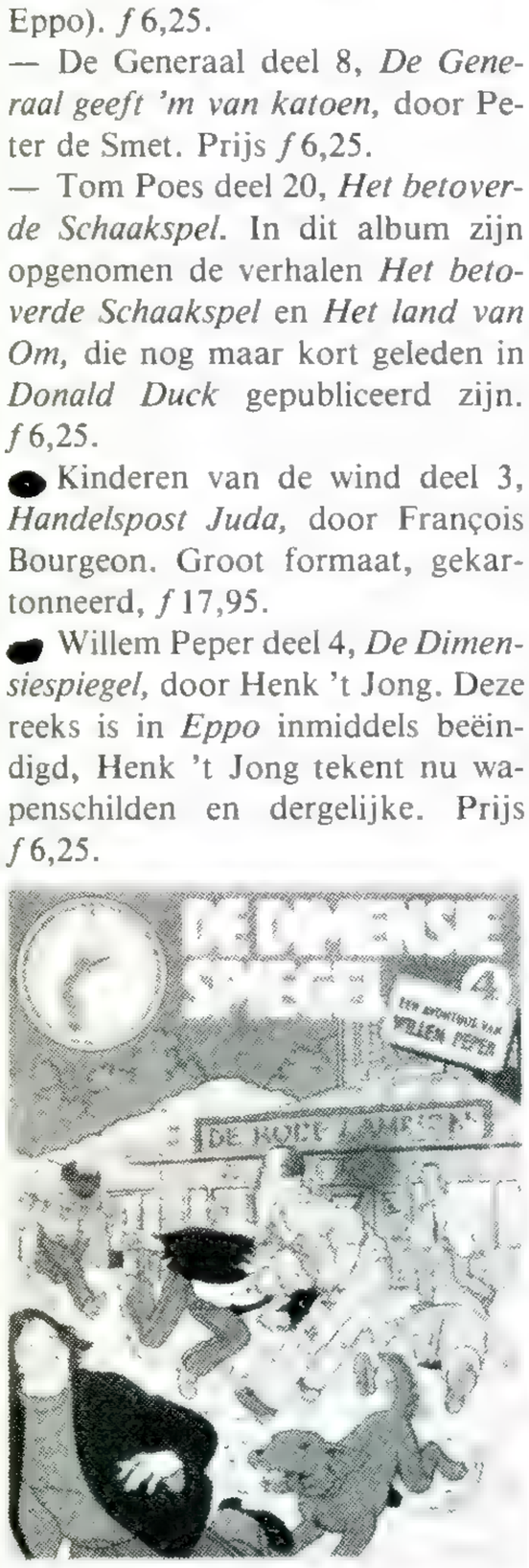

— Tina topstrip deel 36, *Patty begint opnieuw,* door Gideon Brugman en Lo Hartog van Banda. *f* 5,95.

Oberon in januari

Week van 4 januari:

● **Oscar en Isidoor deel 6,** *S.O.S. 23-75,* door F. A. Breysse. Weer een deel in de reeks herdrukken van de oude Spaarnestaduitgaves. De prijs is inmiddels verhoogd naar *f* 7,25.

— Lowietje deel 7, *Speurtocht door Amerika,* door Berck en een tekstschrijver die onbekend wenst te blijven. Deze reeks uit Eppo is voor een vrij jong publiek bestemd. Pris: *f* 6,25.

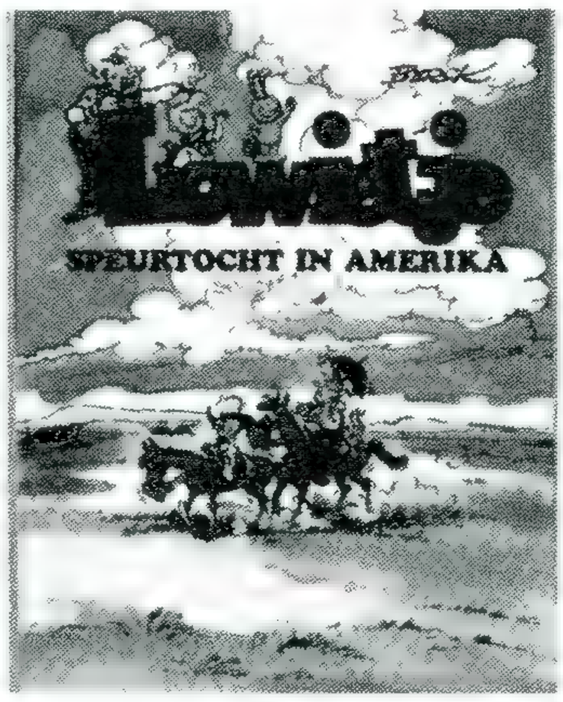

● Auteurreeks deel 10, *Idee-fixe,* door Gibrat. Een verzameling korte verhalen, eerder verschenen in Pilote. Gekartonneerd (of zo U wilt gebonden), *f* 10,50.

— Blondje deel 1, door Chic Young, een bundeling van Blondie zondagspagina's (zie ook elders in deze nieuwsrubriek). Prijs *f* 6,25.

— Tina topstrip deel 37, *Epona, wachter van de paardenvallei,* door ?. Paardenverhaal, eerder gepubliceerd in het meisjesblad Tina. *f* 6,25.

— Roel Dijkstra deel 9, *Thuiswedstrijd,* door Andries Brandt en Jan Steeman. Deze strip, een van de populairste uit Eppo, is in dat blad inmiddels overgenomen door Keith Watson. *f* 6,25.

Week van 18 januari:

— *De kleine Boze Wolf deel 10,* door Disney Studio's (en div. tekenaars). Korte verhalen, uit Donald Duck. Prijs *f* 6,25.

— Alwin deel 1, *Kruisridders in de woestijn,* door Claude Verrien en André Juillard. Een nieuwe, uit Frankrijk afkomstige, ridderstrip in realistische stijl. Prijs *f* 6,25.

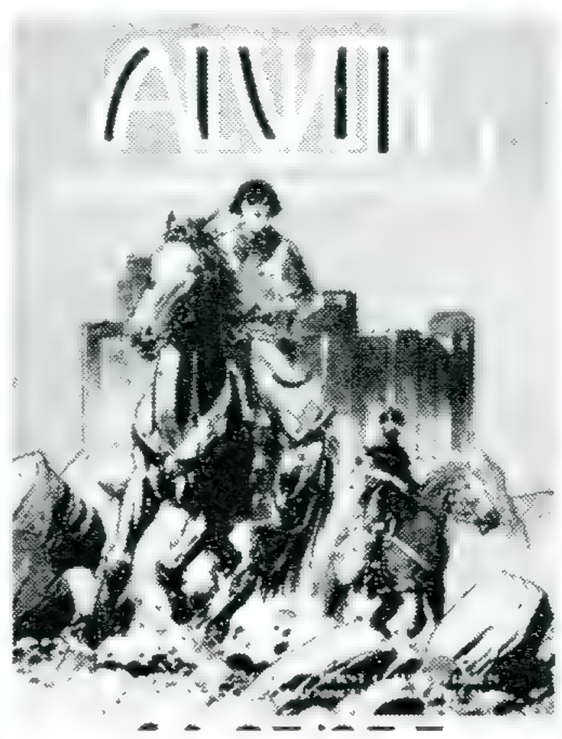

— Winnetou deel 4, *De Zoon van de Berejager,* door Juan Arranz. Herdruk van een in de zestiger jaren al in Sjors en in album verschenen strip, die destijds razend populair was. Prijs *f* 6,25.

STRIPWINKEL
GUUST
IN- EN VERKOOP VAN STRIPVERHALEN

Torenpassage
Breda 076-134153

GEOPEND: MAANDAG: 13.00 - 18.00 UUR.
DI. T/M ZA: 11.00 - 18.00 UUR.
DONDERDAG TOT 21.00 UUR.

STRIPWINKEL
STJORS

SCHEFFERSPLEIN, DORDRECHT
078-142012
GEOPEND VAN 11.00 UUR T/M 17.30 UUR
ZATERDAGS DE GEHELE DAG
IN & VERKOOP VAN STRIPVERHALEN.
TEVENS ANTIQUARIAAT.

Week van 25 januari:
— Fokker deel 1, *Gefluister aan de Horizon,* door Derk Evers met tekeningen van Arnold v.d. Hoeven. Van deze reeks, die eerder verscheen in het Fokker-blad, zullen 3 delen verschijnen. Het onderwerp is (uiteraard) de geschiedenis van Fokker en zijn vliegtuigen. Prijs *f* 6,25.

Loeb
Inmiddels verschenen van de reeks Rechter Tie (Rob van Gulik/Frits Kloezeman) de delen 4 met *Het raadsel van de ring* en *De vossemoorden* en 5 met *De twee bedelaars, De moord in het moeras* en *Het Boeddhistische beeld.* Uitstekend verzorgd, per deel *f* 19,50.

Standaard
Nieuw bij Standaard Uitgeverij *De botte botaknol* als nr. 185 in de reeks Suske en Wiske. (*f* 4,95). Vlak voor Sinterklaas zijn daar nog bijgekomen *De Vesting* (Rode Ridder), *Het stervende huis* (Robert en Bertrand), *De A-straal* (Nero), *De gevangene van North-Point* (Bessy), *De verstekeling* (Dag en Heidi), *Boemba de reus* (Tits) en *De hoed van Vidolmes* (Jerom). In de Suske en Wiske Klassiek Reeks moeten rond deze tijd dan toch eindelijk de delen 4 (*De sprietatoom*) en 5 (*De koning drinkt*) verschenen zijn. Begin volgend jaar is deel 6 te verwachten dat als onze inlichtingen juist zijn een herdruk omvat van De Familie Snoek!

Mondria
Te verschijnen of verschenen de nieuwe kleurenalbums *Norbert en Kari* van Chr. Godard, *De Jacopootjes* deel 1 en 2 door Floc'h (de broer van de Sevenoaks-Floc'h, maar wat mooi en klaar!) en Tournès, *De vogels van de duivel* door P. Dumas, *Taxi naar de hel* door Rossi en Filippini, *De wraak van Tiki* door Aigre en Sylli, *Ontmoeting in Kobs* door Cortegiani en Tranchand, *Caraïbe* door S. Macedo, *Detective Hairlock Cholms en het mysterie van de Zuidpool* door Le Hir en *Rio Manzanares* door Palacios. Uitvoeringen steeds met soft èn hard cover. Uitsluitend uitgevoerd met harde kaft is de nieuwe Mondria Zwart-Wit reeks, die aanvangt met de klassieker *Storende verhalen* van Thé Tjong King. De volgende delen zijn: *De schaduwen van de lijkstoet* door L.E. Garcia, *Lang leve Mexico* door Cavazanno en Pezzin (Altai en Jonson nr. 1) en *Pierrot de dwaas* door M. Duveaux. Vast de moeite waard zal zijn de nieuwe Serrebundel *Dodelijke humor,* terwijl het wachten op dit moment nog steeds is op *Het dossier Harding* van Floc'h en Rivière. De twee inmiddels verschenen delen van Norbert en Kari door Godard maken een einde aan de onzekerheid of deze strip nu gebracht zou worden door Mondria of Panda (zie *Stripschrift* 148, blz. 26)!

FANZINES

De Wonderkrant
De Wonderkrant is een tweemaandelijkse uitgave van Stripwinkel Wonderland, Witte Nonnenstraat 3 te Hasselt. Het goed verzorgde blaadje bevat albumprogramma's, nieuws, besprekingen en artikelen. Zo verscheen in nr. 1 een artikel over Comès en in nr. 2 een interessant interview met Vandersteen over de plagiaatkwestie. Een citaat hieruit: 'Wat die Amsterdammer (Vandersteen bedoelt hier Møhlmann. HB) in zijn studie schrijft is helemaal juist. De gelijkenis tussen mij en Prins Valiant is geen toeval. Je kunt trouwens nog andere namen in mijn werk terugvinden', lacht hij (...)'. In dit nummer verder nog aandacht voor Paulette, Kari Lente en De Minimensjes. *De Wonderkrant* is gratis te bekomen op bovenvermeld adres, dagelijks tussen 10 en 18 uur (tel: 011-228200).

Sarjainfo
Nummer 31 van dit verzorgde Finse stripvakblad is voor een belangrijk deel gewijd aan EC-comics, de Comics Code, Robert Crumb, Jack Katz, enz. *Sarjainfo* bevat een Engelse summary, maar dat is dan ook het enige wat de doorsnee *Stripschrift*lezer van dit blad zal kunnen begrijpen en eerlijk gezegd kunnen we u niet eens inlichtingen verschaffen over de prijs en betalingswijze. Voor nadere inlichtingen kan men zich het beste wenden tot Suomen Sarjakuvaseura, Pl 927, 00101 Helsinki 10, Finland.

Zack
Das war Zack is een soort special van het Oostenrijkse stripvakblad *Comic Forum* ('Ein Comic Forum Sonderband'). Een gedegen studie met interviews, uitvoerige bibliografische aanhangsels enzovoorts van Markus Tschernegg, solide uitgevoerd ook, voor slechts DM 12.-. Voor bestellingen kan men zich wenden tot *Comic Forum,* Postfach 125, A-1013 Wien te Oostenrijk.

STRIPBLADEN

Spetters
Volop stripwerk in *Spetters* nummer 6: *Bianca* van Crépax (uit 1968), *De ontbrekende schakel* van Picha, *Livingsteen* van Pirana, *De onsterfelijke Fil Marver* van Marver, het slot van *Jaunes* door Bucquoy en Tito, en *De Cycloman Alack Sinner* door Munuz en Sampayo, *Lone Sloane* dor Druillet en *Protr en Zweynen helpen de koning* door Pjotr en Meynen. Bijzonder is nieuw stripwerk van een viertal vrouwelijke auteurs uit Brussel: Séraphine met *De droom,* Veronik Goossens met *Tussen hemel en aarde,* Chantal de Spiegeleer met *Mirabelle* en J. Claire Lacroix als tekenares van de middenplaat, het kan niet op daar in België. Door het hele nummer van 100 bladzijden heen geestige tot gore kartoens en gags in verband met seks door Marver en Pirrna en bovendien redaktionele aandacht voor Crumb, Van den Boogaard, Picha en het nieuwe talent Séraphine en Jean-Claire Lacroix. Nummer 6 kost in de winkel *f* 6,05.

Krest
In nummer 3 van het best verzorgde amateurstripblad in Nederland werk van zeer uiteenlopende aard maar wel steeds te vangen onder de noemer SF. Aardig ('Krest') én slecht ('Het lied der waanzin') werk van Wietse Bakker en om ons verder tot het aardige te beperken, van Ed Frederiks. Als bijlage 8 SF anzichtkarten op karton. Losse nummers *f* 5,95 (porto inbegrepen) over te maken op giro 4214483 tnv. E. J. J. de Paepe te Hilversum. Vermeld wel de gewenste nummers.

Wordt vervolgd
In tegenstelling tot eerdere berichten gaat de verschijning van *Wordt vervolgd* door. De lage verkoopcijfers zorgen intussen wel voor een wat ander beleid van uitgeverij Casterman: de inhoud zal voortaan in België vastgesteld worden en daarmee wordt het aandeel van Van Wulften beperkt tot lettering en omslag. Dat is een harde klap voor tekenaars als Geradts, Clerkx, Gezellig en leuk, Prutswerk en Vleeschouwer die door Van Wulften in *Wordt vervolgd* konden publiceren. Overigens zal nummer 13 gedeeltelijk in kleur uitgevoerd worden. Los hiervan zij vermeld dat Ernst Pommerel, die het nieuws voor Wordt Vervolgd verzorgde, niet meer in vaste dienst van Van Wulften is.

VAKBLADEN

Equinox
Equinox is een onregelmatig verschijnend fanzine op tweemaandelijkse basis gewijd aan strips met daarbij ruim aandacht voor SF en Fantasy. Het gaat daarbij om moderne, volwassen strips en het ons toegezonden nummer 81-3 maakt dat beslist waar met o.a. een artikel over Montellier en gedegen recensies. De uitvoering is zeer eenvoudig, de prijs navenant: *f* 1,— per nummer. *Equinox* is te bestellen door een briefje te sturen naar J. N. Pols, Statensingel 40c te 3039 LN Rotterdam, met ingesloten een postzegel van 1 gulden. Ook nummer 1 (stripbladen voor volwassenen sinds 1970, Moebius, Gimenez, Bucquoy) en 2 (o.a. Ray Reding) zijn op deze wijze na te bestellen.

Strip Pers
Nummer 35/36 (*f* 5,95, 32 blz. met bijlage) is gewijd aan Carry Brugman en Lambil. Zoals gebruikelijk ook nieuws, aankondigingen en recensies. De bijlage verhaalt de jacht op handtekeningen en plaatjes op de Strip2-daagse in Breda, met afbeelding van de na uren wachten bemachtigde haastwerkjes uiteraard. Inlichtingen: Julianastraat 11, Hoensbroek.

SIGNALEMENT

/-/ In het maandblad *Stic* (V.U. Ronald Loots, K. Leemstraat 38, 2000 Antwerpen, België dus) enkele pagina's over Peter Pontiac, illustraties én een full-color omslag /-/ Aardig nieuws voor de liefhebbers, maar vermoedelijk zal op dit moment betreffend nummer van *Stic* wel uitgeput zijn /-/ Waar gaat het dus om: Pontiac of *Stic* of wie dan ook op de hoogte is (soms zijn wij dat!) meldt bijtijds wat op stapel staat /-/ Dat is signalement! /-/ Aan de slag lezers, tekenaars, uitgeverijen, kritici... /-/ Enfin, uit eigen bron kunnen we melden dat uitgeverij Dendros (Ibanez voorlopig) onder de noemer Arbor kontakten heeft met Schuiten, jazeker... Schuiten, waarover binnenkort meer in *Stripschrift* /-/ In *Panorama* nr. 46 ging van start de strip *De rest van de wereld min één,* het nieuwste verhaal van Agent 327 door Martin Lodewijk /-/ De eerste portie omvatte maar liefst 14 pagina's en het is de bedoeling zo snel mogelijk gelijk te gaan lopen met de afleveringen die in *Eppo* gepubliceerd worden /-/ Door deze dubbele plaatsing schijnt Lodewijk gerekend te kunnen worden tot een van de bestbetaalde striptekenaars van Europa /-/ Bij Semic bestaan plannen om een pocket uit te brengen met interviews met striptekenaars: gericht op een groot publiek /-/ Voor het nog naamloze strip(vak)blad, uit te geven door Panda is Rob van Eijck aangezocht om een reeks interviews te maken /-/

Kuifje op de knieën

Een speciale Kerst-verrassing uit den ouden doosch: Kuifje in een ouderwets-devote houding. Deze tekening sierde de omslag van Kuifje Weekblad nr 52, 3e jaargang (1948).

Shoe

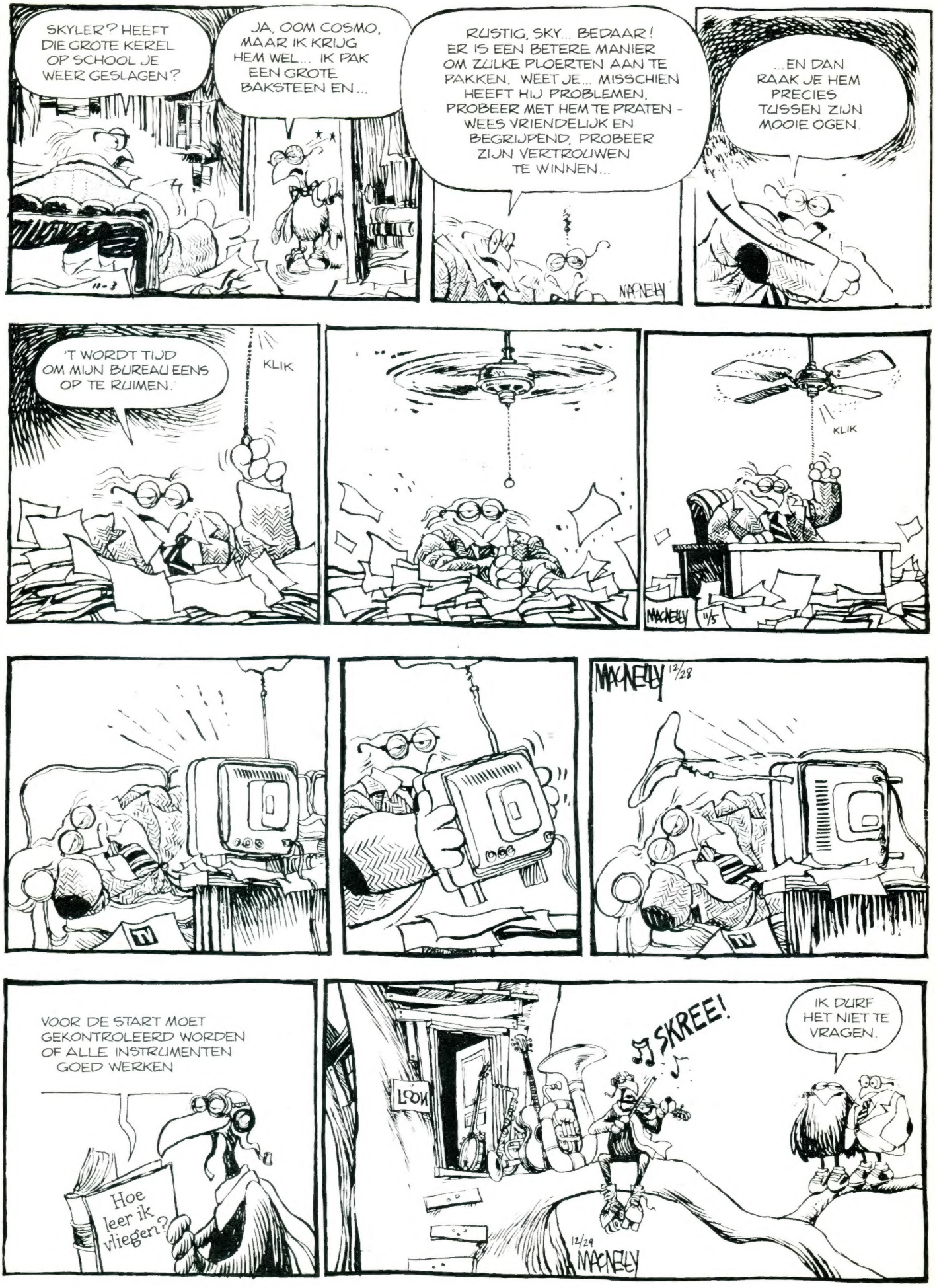
SKYLER? HEEFT DIE GROTE KEREL OP SCHOOL JE WEER GESLAGEN?
JA, OOM COSMO, MAAR IK KRIJG HEM WEL... IK PAK EEN GROTE BAKSTEEN EN...
RUSTIG, SKY... BEDAAR! ER IS EEN BETERE MANIER OM ZULKE PLOERTEN AAN TE PAKKEN. WEET JE... MISSCHIEN HEEFT HIJ PROBLEMEN, PROBEER MET HEM TE PRATEN - WEES VRIENDELIJK EN BEGRIJPEND, PROBEER ZIJN VERTROUWEN TE WINNEN...
...EN DAN RAAK JE HEM PRECIES TUSSEN ZIJN MOOIE OGEN.
'T WORDT TIJD OM MIJN BUREAU EENS OP TE RUIMEN.
KLIK
KLIK
MACNELLY 11/5
MACNELLY 12/28
VOOR DE START MOET GEKONTROLEERD WORDEN OF ALLE INSTRUMENTEN GOED WERKEN
Hoe leer ik vliegen?
SKREE!
LOOK
IK DURF HET NIET TE VRAGEN.
12/29 MACNELLY

Sam's strip

HÉ! WAT DOEN JULLIE IN MIJN STRIP?!
DONDER OP!!
DELUXE CARTOONS GOED-KOOP
HOE KAN IK NOU EEN EERSTE KLAS STRIP RUNNEN MET AL DIE ANDERE STRIPFIGUREN DIE HIER ROND-HANGEN!
© King Features Syndicate, Inc., 1962. World rights reserved.
8-15
(ZUCHT) IK ZAL BLIJ ZIJN ALS IK EEN BETER PLAATSJE IN DE BUURT VAN HET HOOFD-ARTIKEL KRIJGEN KAN!
BAM
SOK!
PLOP!
#!!
EEN STRIP MAKEN IS MOEILIJK MET AL DIE TABOES.
HOEZO TABOES?
NOU, GEEN GELOOF... VAKBONDEN... SEX... RASSEN...
WAT VERSCHEUR JE?
EEN GRAP DIE IK WILDE INDIENEN
9-1
OVER EEN AFRIKAANSE BOND VAN TOVENAARS DIE EEN MISS-VERKIEZING ORGANISEERDE
IK WIL MEER LOON
JE WILT MEER LOON? DAT DURF JE ME MET EEN RECHT GEZICHT TE ZEGGEN?
1E KLAS KOMIKS KLAAR terwijl u wacht
9-11
© King Features Syndicate, Inc., 1962. World rights reserved.
IK VERDIEN MEER LOON
WIE ZEGT ER OOK ZOIETS TEGEN EEN STRIP-FIGUUR...
WIST JE DAT RUIM 9 MILJOEN MENSEN GOLF SPELEN?
ECHT?
8.999.999
JE KAN HIER WEL BLIJVEN SCHOON-MAKEN!
VINGER-AFDRUKKEN... VETVLEKKEN... STUKJES VLAKGOM...
DAAR!
PAK AAN
...EN INKT-PENNEN...

STRIPWINKELGIDS

STRIP- EN LECTUURSHOP/ SHOPPINGCENTER
Oudegracht 136, hoek Vinkenburgstraat
Utrecht, telefoon 030-334357

De grootste in Utrecht

STRIPWINKEL
GUUST
In- en verkoop van stripverhalen

Torenpassage Breda, tel. 076134153.
Geopend: maandag: 13.00-18.00 uur. Di t/m za: 11.00-18.00 uur. Donderdag tot 21.00 uur.

STRIP ANTIQUARIAAT + STRIPGALERIE PANDA

Frederikstraat 955-959
2514 LJ 's-Gravenhage,
telefoon 070-635950*
geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur

RICHARD
Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923.

de Jacobijn

JACOBIJNESTRAAT 10
HAARLEM
TEL. 023-320782

ÉÉRSTE HAARLEMSE STRIPWINKEL!

Antiquariaat

Liendertseweg 66A
Amersfoort
tel. 033-725975

"Bommel"

STRIPS - BOEKEN
MUNTEN - POSTZEGELS

STRIPS
SCIENCE FICTION
COMICS
ARTBOOKS
PORTFOLIO'S

FANTASTIC VISIONS
SLAAK 18 3061 CS ROTTERDAM *Tel.010-331710*

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

030-311461 's maandags gesloten

LAMBIEK
Kerkstraat 78, Amsterdam,
telefoon 020-267543

Nu ook een
STRIPSPECIAALZAAK
in Vlissingen
met de meest uitgebreide kollektie strips, ook Frans-Engelstalige.

GRAMM. STRIPS 76
DE STRIPWINKEL
Paul Krugerstraat 146-148
4381 WK Vlissingen, 01184-17054

Antiquariaat Nillco
oude strips en boeken

Nieuwlandstraat 23, Tilburg
013-431229 – 3 min. v. station

di.-wo.-vr. 12-6, do. 12-9, zat. 11-5

FLATER

SPECIAALZAAK IN STRIPBOEKEN

KLEINE OVERSTRAAT 17 7411 JH DEVENTER

05700-19255

Stripwinkel 'Ombrosius' Amsterdam
Oostenburgergracht 69, 020-224680
Gesp. in stripweekbladen.
Molukkenstraat 86, 020-945969
gesp. in Ned. en Eng. Comics
Ook een uitgebreid Antiquariaat.

fono-strips-posters

WASDA
ANTWERPEN

fono – strips – posters
provinciestraat 152
(achter centraal station)
2000 antwerpen
tel. 031/327007

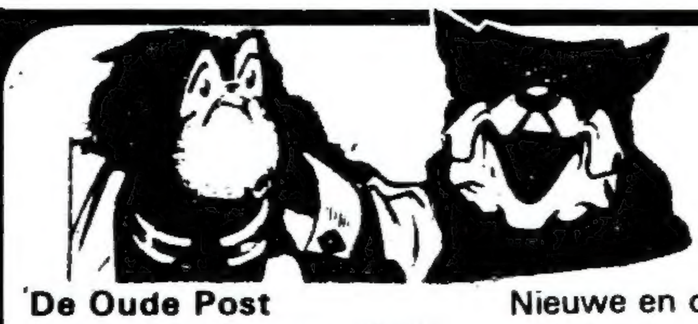

'De Oude Post
Burg. de Withstraat 10-12
De Bilt, 030-763050

Nieuwe en oude strips.
Ver- en inkoop

STRIPWINKEL DUMPIE
Nieuwe Rijn 78, Leiden, tel. 071-126404

BESLIST DE GOEDKOOPSTE MET ANTIQUARISCHE PRIJZEN!!
(meestal niet meer dan 60% van de katalogus prijs)

DE NOORMAN

lange hezelstr113 nymegen 071-226146

heuvelstr 103-4 tilburg 013-358319

DE LEKTUURHAL

*GESPECIALISEERD IN STRIPS

LEEUWARDEN o/d KELDERS 10 05100-30756
HARTJE SHEEK NWE BURGSTR. 3 05150-15510
HEERENVEEN DRACHT 100 05130-25092

Broerenstraat 4,
Arnhem. tel. 085 - 431398

P.G. Hermans

Boektiek 37
Zeestraat 37, Beverwijk, telefoon 02510-23113

Openingstijden maandag tot vrijdag 10 tot 6 uur, zaterdag 10 tot 5 uur.

STRIPWINKEL
STORS

SCHEFFERSPLEIN, DORDRECHT
078-142012
DAGELIJKS GEOPEND VAN 11.00 UUR T/M 17.30 UUR
ZATERDAGS DE GEHELE DAG
IN & VERKOOP VAN STRIPVERHALEN TEVENS ANTIQUARIAAT.